МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ПОЕЗІЯ А. ТЕННІСОНА У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ҐЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0353-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Пікалов Ілля Михайлович

Керівник к.ф.н, доц. Василина К. М.
Рецензент д.ф.н, проф. Приходько Г. І.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____
«____»_____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ПІКАЛОВУ ІЛЛІ МИХАЙЛОВИЧУ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Поезія А. Теннісона у світлі сучасних ґендерних досліджень»
2. Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Василина Катерина Миколаївна, к.ф.н, доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «_27_» __лютого_ 2024__ року № 352-с
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту)
30 листопада 2024 року
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) Літературно-критичні дослідження з вікторіанської літератури, розвідки з ґендерних студій, творчість А. Теннісона, а також збірка поезії "Idylls of the King". _____
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): вивчити особливості еволюції ґендерних досліджень, розглянути специфіку використання ґендерного підходу в літературознавстві, окреслити перспективи вивчення вікторіанства у світлі ґендерного підходу, з'ясувати специфіку поетичної манери Альфреда Теннісона та представити перспективні напрямки дослідження його поезії крізь призму ґендерного аналізу, визначити роль та місце збірки "Idylls of the King" у творчості поета, вивчити чоловічі образи збірки "Idylls of the King" у світлі ґендерного підходу, з'ясувати специфіку рецепції жіночих образів у поезії А. Теннісона.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Василина К. М. к.ф.н,доц.	26.05.2024	26.05.2024
Розділ 1	Василина К. М. к.ф.н,доц.	15.08.2024	15.06.2024
Розділ 2	Василина К. М. к.ф.н,доц.	05.09.2024	05.09.2024
Висновки	Василина К. М. к.ф.н,доц.	15.10.2024	15.10.2024

6. Дата видачі завдання_____20.05.2024_____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз;	травень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2024	виконано
3.	Написання вступу	червень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2024	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад 2024	виконано
9.	Захист	грудень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ І. М. Пікалов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ К. М. Василина
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М. В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 73 стор., 79 джерел

Об'єкт дослідження: поезія Альфреда Теннісона в контексті ґендерного аналізу.

Мета роботи: з'ясувати специфіку репрезентації ґендерних стереотипів вікторіанського суспільства у збірці поезій "*Idylls of the King*" А. Теннісона.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення феміністської критики та ґендерної теорії (С. Бовуар, Е. Шоуолтер, Дж. Кристева, Г. Сіксу, Башкирова О, Армстронг І) у поєднанні з ідеями класичної поетики (Арістотель, Платон) і сучасного підходу до культурної критики (Е. Грос, Т. Мой).

Отримані результати: Аналіз поезії Альфреда Теннісона дозволив виявити домінантні ґендерні уявлення вікторіанської епохи. Виокремлено дві моделі: традиційно-патріархальну, що базується на усталених стереотипах, та прогресивну, яка через символіку та образи демонструє пошуки нових соціальних ролей. Особливу увагу приділено аналізу чоловічих та жіночих образів, які стереотипно відповідають ідеалам мужності та жіночності відповідно. У творах Теннісона представлено конфлікти між соціальними очікуваннями та внутрішніми переживаннями персонажів, які відображають складність ґендерних взаємин, а також зафіксовано певні зрушення у традиційній ґендерній парадигмі віторіанства.

***Ключові слова*:** *ґендер, вікторіанство, Альфред Теннісон, "Idylls of the King", маскулінність, фемінність, патріархальні стереотипи, ґендерні ролі, лицарський кодекс честі*

ЗМІСТ

ВСТУП 6

РОЗДІЛ 1 ҐЕНДЕРНІ СТУДІЇ В ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ВІКТОРІАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 12

1.1 Теоретичні аспекти виникнення ґендерних досліджень 12

1.2 Ґендерне літературознавство 18

1.3 Вікторіанство у світлі ґендерного підходу 22

РОЗДІЛ 2 ҐЕНДЕРНІ РОЛІ ТА СТЕРЕОТИПИ У ПОЕЗІЯХ ЗБІРКИ “IDYLLS OF THE KING” АЛЬФРЕДА ТЕННІСОНА 34

2.1 Поетичний світ Альфреда Теннісона та ґендерний аналіз 33

2.2 Збірка поезій “Idylls of the King” у контексті творчості поета. 47

2.3 Чоловічі образи у репрезентації поета. 54

2.4 Жіночі образи у рецепції митця 62

ВИСНОВКИ 69

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 72

ВСТУП

Тема ґендеру та його трактування в різних історичних періодах є об’єктом інтенсивних наукових розвідок, причому останнім часом спостерігається значний інтерес до ґендерних студій у сфері літературознавства [Ladzekpo, Attiye, Davi 2024]. Утім, попри детальну розробленість теоретичних засад ґендеру, досі не сформовано цілісного уявлення про специфіку реалізації соціокультурних ролей у різних суспільствах і епохах.

Аналіз ґендерних стереотипів у літературі, яка чуйно відображає суспільні виклики та зміни, надає важливу інформацію для дослідження ґендерних конструкцій у конкретному історичному контексті. У зв’язку з пожвавленням інтересу до питань визначення «меж чоловічого і жіночого, природи людської сексуальності, духовного і тілесного» [Башкирова 2019, с. 9], що спостерігається на початку XXI століття, аналіз особливостей відображення ґендерних стереотипів у літературних текстах, характерних для певних епох, стає надзвичайно актуальним і відповідає сучасним науковим стандартам. Кожний історичний період створював власні уявлення про маскулінність і фемінність, формував ґендерні ролі та норми, які визначали типову поведінку чоловіків і жінок, тому аналіз ґендерних стереотипів минулого дозволяє відновити загальну картину еволюції соціостатевих взаємин і уявлень. Одним із ключових наукових трендів, який підкреслює значущість цього дослідження, є явище «неовікторіанства».

Цей дискурс зосереджений на постмодерністському переосмисленні вікторіанських цінностей, їх представленні у сучасних медіа крізь призму сучасних моральних норм із акцентом на «тіньовій» стороні вікторіанства та пошуку нових підходів до їх тлумачення [Василина, Нелюбова 2021, с. 174].

Отже, аналіз особливостей зображення ґендерних стереотипів у творчості видатного вікторіанця А. Теннісона, який виступає виразником ключових ідей своєї епохи, дозволяє не лише розкрити основну тематику дослідження, але й уточнити сучасне розуміння творчої спадщини англійського поета.

Зазначимо, що вікторіанська епоха, яку часто характеризують як патріархальну і консервативну, демонструвала суперечливе ставлення до питань ґендеру. З одного боку, англійське суспільство XIX століття культивувало традиційні соціальні стереотипи, які чітко розмежовували обов'язки чоловіків (громадська діяльність) та жінок (домашня сфера) і накладали суворі обмеження на взаємодію представників різних статей як у суспільному, так і в приватному житті. З іншого боку, це був період активної боротьби за права жінок і критики суворої та лицемірної моралі тогочасного суспільства.

У другій половині XIX століття феміністичний рух набув значного розвитку, привернув увагу до проблем жінок і вперше окреслив соціально обумовлені ролі чоловіків та жінок [Мустафін 2017, с. 293–295]. Канонічний перелік «вікторіанських цінностей» включає працелюбність, енергію, прагнення до самодопомоги, індивідуалізм, чесність і культ сімейного життя. До того ж, вікторіанське суспільство відзначалося відчуттям обов'язку, патріотизмом, набожністю, винахідливістю, охайністю, стриманістю, помірністю та респектабельністю [Pyke 2018].

Саме ці моральні й етичні цінності мали поширюватися через творчість письменників і громадських діячів. Безсумнівно, відомий англійський поет Альфред Теннісон (1809–1892) не міг оминути у своїх творах відображення ключових ґендерних уявлень і стереотипів своєї епохи, прагнучи зберігати тонкий баланс між прийнятним і неприпустимим, водночас задаючи морально-естетичні орієнтири для свого читацького кола та літературних наслідувачів. Попри значну увагу літературознавців до творчого доробку Теннісона, аспект ґендерної проблематики його поезій залишається

недостатньо висвітленим. Переважна більшість дослідників [Studies in Tennyson 1981, Armstrong 1996, Lovelace 2003] зосереджується на вивченні загальновідомих творів автора, аналізі їхньої проблематики, тематичних і жанрово-стильових особливостей.

Натомість такі аспекти, як репрезентація маскулінного та фемінного, а також відображення вікторіанських ґендерних стереотипів та уявлень, висвітлюються лише в окремих несистематичних дослідженнях. Серед них варто згадати статтю К. Мекхана "*Tennyson's King Arthur and the Violence of Manliness*" і роботу С. Аерна "*Listening to Guinevere: Female Agency and Politics of Chivalry in Tennyson's 'Idylls'*".

Актуальність роботи полягає в тому, що залучення ґендерної методології до аналізу творчості А. Теннісона є перспективним напрямом у сучасному літературознавстві, яке прагне переосмислити доробок відомих авторів під новим, раніше недостатньо дослідженим кутом зору.

Наукова новизна полягає у застосуванні ґендерного підходу до аналізу поезії Альфреда Теннісона, що дозволяє по-новому інтерпретувати його творчість та осмислити те, як через поетичні образи і символи поет відображає культурні уявлення про чоловічі та жіночі ролі вікторіанської епохи, а також як його твори демонструють амбівалентність щодо ґендерних норм того часу.

Об'єктом дослідження є поетична збірка Альфреда Теннісона "*Idylls of the King*".

Предмет дослідження: вікторіанські ґендерні стереотипи у поетичній репрезентації А. Теннісона .

Мета дослідження: вивчити особливості репрезентації ґендерних стереотипів вікторіанської доби у збірці поем "*Idylls of the King*" А.Теннісона.

Мета роботи зумовлює виконання наступних **завдань дослідження:**

- вивчити особливості еволюції ґендерних досліджень;
- розглянути специфіку використання ґендерного підходу в літературознавстві;

- окреслити перспективи вивчення вікторіанства у світлі ґендерного підходу;
- з’ясувати специфіку поетичної манери Альфреда Теннісона та представити перспективні напрямки дослідження його поезії крізь призму ґендерного аналізу;
- визначити роль та місце збірки “*Idylls of the King*” у творчості поета;
- вивчити чоловічі образи збірки “*Idylls of the King*” у світлі ґендерного підходу;
- з’ясувати специфіку рецепції жіночих образів у поезії А. Теннісона.

Матеріалом дослідження є збірка поезій Альфреда Теннісона “*Idylls of the King*”, яка складається із дванадцяти поем, написаних протягом 26 років.

Методи дослідження. У роботі застосовано порівняльний метод для аналізу ґендерних репрезентацій у поезії Альфреда Теннісона, що дозволяє зіставити чоловічі та жіночі образи в контексті вікторіанських стереотипів. Історико-літературний метод використовується для дослідження соціокультурного тла вікторіанської епохи, яке вплинуло на формування ґендерних уявлень вікторіанської епохи. Метод контент-аналізу сприяє ідентифікації та систематизації ґендерних ролей і стереотипів у збірці “*Idylls of the King*”. Ґендерний метод дозволяє інтерпретувати тексти А. Теннісона з урахуванням ґендерних аспектів, розкриваючи приховані чи неявні смисли в його поетичній спадщині.

Практична значущість роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані при викладанні навчальних курсів із зарубіжної літератури, історії англійської поезії XIX століття, а також у дослідженнях ґендерних аспектів літератури вікторіанської епохи. Робота пройшла **апробацію** на II Всеукраїнській науково-практичній студентській конференції «Різдвяні читання», університетській науково науково-практичній студентській конференції «Молода наука» та представлена у науковій публікації у фаховому періодичному виданні «Нова філологія». Результати дослідження оприлюднено у трьох публікаціях:

1. Пікалов І.М. Ґендерні стереотипи у поезії Альфреда Теннісона (на матеріалі збірки "*Idylls of the King*". *Тези доповідей XVII Університетської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених «Молода наука-2024*». 17-22 квітня 2024 року. Запоріжжя, 2024.

2. Пікалов І.М. Маскулінність і фемінність у зображенні образу короля Артура в поемах А. Теннісона. *Різдвяні студентські наукові читання : Vita in lingua : Матеріали ІІ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 8 грудня 2023 р.).* Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 149 с.

3. Василина К.М., Пікалов І.М. Ґендерна проблематика у творчості А. Теннісона на матеріалі поетичної збірки "*Idylls of the King*". *Нова філологія*. № 95. Запоріжжя, 2024. С. 5-14.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У Вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про ґендерні студії у сучасній гуманітаристиці взагалі та літературознавстві, зокрема, а також окреслено продуктивність ґендерного підходу до вивчення вікторіанської літератури. Розглянуто теоретичні аспекти формування ґендерних досліджень, їх розвиток у літературознавстві та вплив на інтерпретацію вікторіанської культури.

Другий розділ містить власний аналіз збірки поезій Альфреда Теннісона "*Idylls of the King*". Особлива увага приділяється зображенню ґендерних стереотипів, ролей і символіки у творчості поета, включаючи характеристики чоловічих та жіночих образів.

У Висновках подано узагальнені результати проведеного дослідження. Загальна кількість сторінок 73, кількість використаних джерел – 79

РОЗДІЛ 1
ҐЕНДЕРНІ СТУДІЇ В ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ВІКТОРІАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Теоретичні аспекти виникнення ґендерних досліджень

Ґендерні дослідження беруть свій початок ще в античності, частину цього періоду можна охарактеризувати як переднауковий. На цьому ранньому етапі наукові пошуки не мали систематичного характеру та були недостатньо структурованими, тому ще не сформувалися як самостійна наукова дисципліна. Хоча античне суспільство було визначено патріархальним, все ж таки в ньому піднімалися питання ґендерної рівності, зокрема у філософських працях давньогрецьких мислителів Платона та Арістотеля. У своїх роздумах Платон залишався в межах грецької традиції щодо жіночих прав, стверджуючи, що «подібні природні властивості властиві живим істотам обох статей, а за своєю природою жінки й чоловіки можуть брати участь в усіх справах» [Платон 2000, с. 272]. У трактаті «Держава» (360 р. до н.е.) він піднімав питання розрізнень між чоловіками та жінками, акцентуючи, що відмінність між ними — репродуктивна здатність жінок. Проте, на його думку, ця біологічна особливість не повинна впливати на їхні суспільні ролі.

Платон також підкреслював можливість наділення жінок такими ж якостями, як і чоловіків, зазначаючи: «немає жодної справи, яка була б притаманна лише жінці через її стать чи лише чоловікові через його стать. Однакові природні властивості розподілені серед істот обох статей, і за своєю природою до всіх занять підходять як жінки, так і чоловіки. Проте жінка слабша за чоловіка» [Платон 2000, с. 147]. Філософ також наголошував на важливості забезпечення рівних прав жінкам і чоловікам у навчанні та

здобутті знань у сферах культури, політики та інших галузей. Платон першим застосував термін «андрогінність» як характеристику, що об’єднує чоловіче і жіноче начала. Таким чином, у своїй концепції він дотримувався егалітарного погляду на фемінне та маскулінне, ставлячи під сумнів біологізаторський підхід до пояснення ґендерної нерівності в суспільстві.

Арістотель, застосовуючи метафізичну парадигму, розробив аргументацію, що обґрунтовує розподіл ґендерних ролей, в якій чоловік представляв активну форму, а жінка — пасивну матерію [Бондаренко 2011, с. 88–89]. Згідно його думки, чоловік посідав вищий статус порівняно з жінкою, проте жінка не розглядалася як рабиня: «Так і чоловік відносно жінки: перший за своєю природою вищий, друга – нижча, і ось перший править, а друга – підпорядкована. Цей же принцип обов’язково повинен діяти і у всьому людстві» [Арістотель 2018, с. 52]. Отже, античні мислителі залишалися в межах патріархального ладу, розглядаючи його як основу суспільної організації.

Ренесанс став наступним етапом, що знову порушив питання жіночої ролі в суспільстві. У цей період концепція антропоцентризму набирає популярності, сприяючи поступовій емансипації жінок. Соціально-політична філософія XVI століття відводить увагу від релігійних догматів і концентрується на індивідуальності, включно з жіночою. У ренесансному світогляді жінка, яка поєднує в собі деякі маскулінні риси, стає більш привабливою для митців і глядачів. Зміни в ґендерних стереотипах можна простежити на прикладі англійських кримінальних памфлетів, де жінки з нижчих соціальних прошарків (перекупниці, повії, шахрайки) постають центральними героями. Це свідчить про поступову трансформацію у сприйнятті ґендерних взаємин і перерозподілі ролей між статями [Гербут 2012, с. 344–345].

З кінця XVIII століття теорія ґендерних досліджень починає стрімко розвиватися, і саме в цей період уперше з'являється термін «фемінізм», який зосереджується на відстоюванні конституційних прав і свобод жінок, зокрема

їхнього виборчого права [Гербут 2012, с. 345–346]. Одним із ключових творів феміністичної думки цього часу стало критичне есе Мері Волстонкрафт "*A Vindication of the Rights of Woman*" (1792). У ньому авторка різко критикує існуючу нерівність між жінками та чоловіками, спростовуючи погляди філософів епохи Просвітництва, які вважали освіту для жінок необов'язковою. Волстонкрафт також засуджує надмірну емоційну чутливість жінок, розглядаючи її як причину нераціональної поведінки та перешкоду на шляху до їхнього саморозвитку [Wollstonecraft 2014, p. 28].

Витоки ґендерних студій у літературознавстві беруть початок із феміністичної літературної критики 1960–1970-х років. Ранні представниці цього напряму, такі як Кейт Міллетт, Елен Шовалтер і Сандра Гілберт, звернули увагу на ґендерну нерівність у літературному каноні та інституціях. Вони піддали критиці домінування чоловічих авторів і персонажів, а також стереотипні зображення жінок як пасивних і маргіналізованих постатей. Феміністична критика прагнула переосмислити літературну традицію крізь призму жіночого досвіду, відкриваючи простір для альтернативних моделей жіночої творчості та суб'єктивності [Millett 1970].

Вагомий внесок у розвиток ґендерних студій зробила британська письменниця та феміністка Вірджинія Вулф. У своїх теоретичних працях ("*A Room of One's Own"* 1929, "*Professions for Women*" 1931, "*Three Guineas*" 1938) вона ретельно аналізує питання ґендерної ідентичності та проблеми професійної самореалізації жінок. Феміністичні переконання Вулф були здебільшого відокремлені від політичної ідеології й зосереджені на соціальному контексті. Зокрема, вона звертала увагу на роль освіти та економічної незалежності жінок у їхньому творчому розвитку.

Вулф також підкреслювала важливість андрогінності людського пізнання, стверджуючи: "*The androgynous mind is resonant and porous; that it transmits emotion without impediment; that it is naturally creative, incandescent and undivided*" [Wolf 1929, с. 82]. Ця концепція андрогінності відображає її

переконання в тому, що поєднання чоловічих і жіночих аспектів у мисленні сприяє глибшому розумінню та творчому самовираженню.

Загалом, у феміністичному русі традиційно виділяють дві основні хвилі: перша хвиля (1840–1920), основною метою якої було здобуття виборчих прав для жінок. Суфражистки вважали, що право голосу на виборах сприятиме подальшому звільненню від ґендерної дискримінації. Ця хвиля вирізнялася різноманіттям ідейних позицій серед її учасниць: серед них були як представниці правих і лівих поглядів, так і християнки й атеїстки, прихильниці традиційної сім'ї та ті, що вбачали в сімейних зобов'язаннях певний тягар. У результаті перша хвиля фемінізму сприяла тому, що питання жіночих прав стали активно обговорюватися у публічному просторі, і в багатьох країнах жінки здобули виборчі права [Гриценко-Веселовська 2014, с. 477–484];

Наступною була хвиля (1960–1970-ті), пов'язана з жіночим студентським рухом, ставила за мету юридичне визнання жінок як повноправних учасниць політичного життя, включаючи можливість обіймати державні посади [Freedman 2003, с. 45–73]. Цей етап фемінізму зосереджувався насамперед на ідеологічному й культурному впливі, а лише згодом на законодавчих змінах. Одним з головних напрямів другої хвилі став радикальний фемінізм, який відстоював як нові методи боротьби, так і нове розуміння прав жінок. Основною характеристикою другої хвилі було прагнення до систематичного руйнування традиційних суспільних і моральних норм, а також політизація питання сексуальності та легалізація абортів.

Однією з найвизначніших постатей другої хвилі фемінізму є Сімона де Бовуар, яка надала теоретичний фундамент цьому політичному рухові. У своїй праці "*The Second Sex*" (1949) вона виклала основні засади, що стали ключовими ідеями фемінізму: «жінки, котрі отримали таке ж виховання і освіту, як чоловіки, працюватимуть на тих самих умовах і за рівну оплату; еротична свобода перестане бути проблемою для суспільної моралі; шлюб

стане вільним; материнство буде добровільним» [Бовуар 1995, с. 388]. У центрі дослідження де Бовуар стоїть питання становлення жінки як самостійного суб'єкта, що відповідає принципам екзистенціалістської філософії, представницею якої вона була. Таким чином, авторка перенесла акцент із колективної боротьби за права жінок на індивідуальне становлення особистості. Полемічний твір "*The Second Sex*" як програмний текст фемінізму вперше розмежував поняття статі та ґендеру, здійснивши значний вплив на розвиток психоаналізу та надихнувши багатьох жінок на боротьбу за свої права і перегляд соціальних норм [Бовуар 1995, с. 390].

Варто відзначити, що феміністичні ідеї глибоко інтегрувалися в літературу, ставши ключовими елементами багатьох літературних творів. Одним із яскравих прикладів феміністичної літератури є новела американської письменниці Шарлотти Гілман "*The Yellow Wallpaper*" (1892). У цьому творі головна героїня, доведена до божевілля, через побутові сцени розкриває проблематику патріархальних норм вікторіанської епохи та пригнічення жінок з боку чоловіків.

Глибокий зміст новели та її феміністичні мотиви розкриваються завдяки символічним деталям, зокрема через зображення шпалер, які авторка використовує для посилення емоційного й конотаційного навантаження твору. Шпалери стають метафорою пастки, у якій опиняється героїня, символізуючи її внутрішнє ув'язнення та боротьбу із суспільними обмеженнями.

Попри специфічну манеру оповіді, "*The Yellow Wallpaper*" має значний вплив на формування жіночої свідомості, попереджаючи про можливі психологічні наслідки, спричинені патріархальним тиском і пригніченням феміністичної самореалізації [Bak 1994, с. 39–45].

У XX столітті феміністичний рух, під впливом філософських ідей Жака Дерріди, Жака Лакана та Мішеля Фуко, набуває рис постмодерну. Як зазначено, "*postmodern feminism is rooted in poststructuralism, postmodern philosophy, and French feminist theory*" [Latting 1994, с. 832]. Представниці

постмодерністського фемінізму відкидали об'єктивність пізнання, оскільки вважали її конструкцією, створеною для підтримки домінуючих ієрархій. Вони заперечували бінарні опозиції, такі як «чоловіче/жіноче», «раціональне/емоційне», що закріплювали ґендерну нерівність.

Натомість постмодерністські феміністки акцентували увагу на взаємозалежності елементів, неієрархічній структурі взаємовідносин і багатовимірності перспектив. Такий підхід дозволяв відходити від усталених категорій і створювати нові простори для переосмислення жіночої ідентичності та ролі жінок у суспільстві.

Сучасні дослідники виділяють ще дві додаткові хвилі фемінізму. Так, зокрема, третя хвиля феміністичного руху починається наприкінці 1990-х років. Представниці цієї хвилі, такі як Г. Д. Воткінс, О. Лорд, Р. Вокер, рішуче заперечували універсальність жіночої ідентичності, зміщуючи акцент на мультикультурність і расову ідентичність, які виступали важливими маркерами суб'єктивного осуду жінок [Pedwell 2006, с. 138–140]. Відомим літературним здобутком цього періоду є роман американської письменниці Сільвії Плат "*The Bell Jar*" (1963), який феміністичні критики вважають маніфестом, що відкрито критикує обмеження прав жінок у 1950-х роках. Літературна спадщина Плат також містить багато поетичних творів, що розкривають теми жіночої гідності та прагнення до емансипації від патріархальних обмежень, зокрема, "*Heavy Women*" (1965), "*The Bee Meeting*" (1965), "*The Arrival of The Bee Box*" (1965), "*Stings*" (1965), "*The Swarm*" (1965), "*Wintering*" (1965).

Четверта хвиля феміністичного руху, яку часто називають постфеміністичною, бере свій початок у 2010-х роках, акцентуючи увагу на питаннях дискримінації жінок через широке розголошення цієї проблеми в медіа та соціальних мережах. Основною характеристикою постфемінізму є використання сучасних інформаційних технологій і медіа для поширення руху за жіночі права. Отже, протягом останніх десятиліть ґендерні

дослідження все більше фокусуються на вивченні та обґрунтуванні теорій про жінок.

Останнім часом питання ґендерних досліджень стає дедалі актуальнішим і розглядається в межах багатьох дисциплін. Зростаючий інтерес до індивідуальної диференціації та визначення маскулінної чи фемінінної ідентичності кожної людини стимулює популярність цієї тематики. Ґендерна проблематика активно інтегрується не лише в соціальні, філософські та економічні науки, а й у лінгвістику, літературознавство, історію, живопис, антропологію, кінематограф, медієвістику та навіть медицину.

Варто зазначити, що кожна дисципліна має свої особливості у підходах до вивчення ґендеру. Наприклад, в антропології, соціології та психології ґендер розглядається з практичної точки зору, а в культурології домінує концептуальний підхід до розуміння ґендеру.

Ґендерна соціологія як науковий напрямок почала формуватися у 1970-х роках у Великій Британії, США та інших західних країнах. Її становлення значною мірою було обумовлене розвитком жіночого руху, або фемінізму, що визначило початковий фокус цієї галузі на вивченні жіночого досвіду. Згодом ґендерна соціологія розширила поле своїх досліджень, охоплюючи ширший спектр ґендерних відносин.

Серед дослідників, які зробили вагомий внесок у розвиток ґендерної соціології, варто відзначити таких авторів, як Сімона де Бовуар, Ервін Гофман, Маргарет Мід, Джессі Бернард, Бетті Фрідан та Кейт Міллет. Їхні роботи стали основою для подальшого розширення ґендерного підходу в різних наукових галузях і сферах суспільного життя.

Таким чином, можна стверджувати, що ґендерні студії мають багатовекторне спрямування, орієнтуючись на дослідження ґендерних стереотипів у різних сферах, що дозволяє глибше зрозуміти їх вплив на суспільні структури, культуру та міжособистісні взаємини.

1.2 Ґендерне літературознавство

Сьогодні літературознавство вважається однією з найперспективніших сфер ґендерних досліджень. Методологічні засади ґендерного аналізу літератури були закладені в роботах В. Вулф (“*The Second Sex*”) та розробках Ю. Кристевої, Ж. Дерріди, Ф. Лакана, Д. Спендера, Дж. Тодда. Зокрема, Ю. Крістєва, синтезуючи концепції Лакана та Дерріди та відмовляючись від опозиційності «чоловіче-жіноче», сформулювала теорію подвійної детермінованості суб’єкта, відповідно до якої природа людини включає два начала: семіотичне й символічне. Крім того, Крістєва виділяла в художньому тексті три рівні: суб’єкта письма, одержувача та відокремлені тексти [Kristeva 1980, c. 92–123].

Ґендерну літературну критику можна поділити на фемінну та маскулінну, залежно від об’єкта їхніх досліджень і основних підходів. Фемінна критика зосереджується на понятті «жіноча література», під яким розуміють твори, орієнтовані переважно на жіночу аудиторію. Цей напрямок аналізує літературні твори з урахуванням жіночого досвіду, підкреслюючи унікальність жіночого письма та його вплив на літературний канон.

Серед найвідоміших праць, присвячених теорії «жіночої літератури», виділяються роботи Мері Елльманн *“Thinking About Women”* (1968), Сандри Гілберт і Сюзан Губар *“The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination”* (1979), Елен Моерс *“Literary Women”* (1976), а також Рейчел Дю Плессі *“Writing Beyond the Ending: Narrative Strategies of Twentieth-Century Women Writers”* (1985). Ці праці зробили значний внесок у розвиток фемінної літературної критики, висвітлюючи питання ґендерної нерівності у літературі, особливості жіночого письма та створення альтернативних літературних моделей.

Професорка жіночих студій Елізабет Ґрос виокремлює у феміністичній літературній критиці такі компоненти:

1. жіноча література, де наголос робиться на статі автора;

2. жіноче читання, акцентуючи на рецепції читача;

3. жіноче письмо, в якому стиль тексту є центральним;

4. жіноча автобіографія, зосереджуючись на змісті твору [Grosz 1995].

Жіноча література є одним із найпродуктивніших напрямів жіночої творчості, що привертає увагу не тільки літературознавців, але й психологів, філософів і лінгвістів. Феміністичні критикині деконструюють традиційні літературні образи, створюючи новий жіночий канон і підкреслюючи важливість жінок у культурний простір. Ці оновлення сприяють формуванню так званого «жіночого письма», яке має суттєві відмінності від традиційного, переважно чоловічого письма [Moi 2002].

Термін «жіноче письмо» був уперше введений Елен Сіксу в її праці *"The Laugh of the Medusa"* (1976), де він позначає літературний підхід, спрямований на дослідження текстів, створених переважно жінками. Сіксу прагнула заснувати новий жанр письма, який би відрізнявся від традиційно чоловічих стилів і розкривав унікальні особливості жіночої мови та тексту [Showalter 1981, p. 185]. У своїй роботі вона підкреслювала: *"woman must write herself: must write about women and bring women to writing, from which they have been driven away"* [Cixous 1976, c. 875]. *"The Laugh of the Medusa"* можна вважати своєрідним маніфестом жіночого письма, спрямованим на звільнення жінок і їхній вихід на літературну арену. Цей текст є показовим прикладом жіночого письма, яке прагне відобразити сутність жіночого «я». Сіксу акцентує увагу на тому, що текст не має прямого зв'язку з логікою усного мовлення, оскільки походить із глибин внутрішнього «я» і відображає унікальний жіночий досвід [Стельмах 2012, с. 363].

Цей підхід став важливою віхою в розвитку феміністичної літературної критики, відкриваючи нові можливості для аналізу текстів, створених жінками, та утвердження жіночої суб'єктивності в літературі.

Слід зазначити, що такі дослідниці, як Л. Ірігаре, Ш. Шаваф, К. Клеман, Ю. Кристева, Б. Еттінгер, зробили значний внесок у становлення та

розвиток цього жіночого роману. Основною ознакою жіночого письма є специфічна мова автора, яка часто виходить за межі структурної організації. Елен Сіксу припускала, що письменницям притаманні стилі на кшталт «потоку свідомості», а не традиційні чітко структуровані форми. Пітер Баррі відзначає: "*the female writer is seen as suffering the handicap of having to use a medium (prose writing) which is essentially a male instrument fashioned for male purposes*" [Barry 2002].

Отже, жіноче письмо можна розглядати як антитезу до чоловічого.

Одним з провідних напрямків ґендерних досліджень у літературознавстві є квір-студії (queer studies), які зосереджуються на репрезентації ЛГБТК+ персонажів та тем у літературних текстах, а також те, як ці тексти кидають виклик гетеронормативним уявленням про ґендер та сексуальність. Дослідники аналізують, як літературні твори відображають та формують культурні уявлення про квір-ідентичності, а також як вони можуть сприяти соціальним змінам та емансипації [Wickens 2011, p. 149].

Іншим важливим напрямком ґендерних досліджень є вивчення маскулінності в літературі. Дослідники аналізують, як чоловічі персонажі та чоловіче авторство відображають та формують культурні уявлення про мужність, а також як ці уявлення змінюються з часом. Особлива увага приділяється деконструкції традиційних форм маскулінності, таких як стоїцизм, агресивність та домінування, а також дослідженню альтернативних та більш інклюзивних форм чоловічої ідентичності [Chitando 2024].

Ґендерні студії звертають увагу на концепцію андрогінності в літературі. Андрогінність розглядається як поєднання або трансцендентність традиційних ґендерних ролей та характеристик. Дослідники аналізують, як андрогінні персонажі та теми відображаються в літературних текстах, а також як вони кидають виклик бінарним уявленням про ґендер. Особливий інтерес представляє вивчення творчості авторів, які експериментують з ґендерними ролями та ідентичностями у своїх творах [Hargreaves 2005, p. 97-98].

Ґендерний підхід до літературознавства пропонує різноманітні стратегії та методи дослідження текстів, що дозволяють виявити, проаналізувати та інтерпретувати ґендерні репрезентації, ідеології та політики. Ці стратегії можуть застосовуватися як окремо, так і в поєднанні, залежно від специфіки тексту та дослідницьких цілей.

Однією з основних стратегій є аналіз репрезентацій фемінності, маскулінності та андрогінності, який передбачає дослідження того, як у тексті зображуються та конструюються ґендерні ідентичності, ролі та характеристики персонажів. Дослідники звертають увагу на опис зовнішності, поведінки, мови та взаємодії персонажів, а також на їхні психологічні та емоційні особливості. Вони аналізують, як ці репрезентації відображають та формують культурні уявлення про фемінність, маскулінність та андрогінність, а також як вони відтворюють, підтримують або кидають виклик традиційним ґендерним стереотипам та ієрархіям.

Іншою важливою стратегією є аналіз ґендерних ролей та відносин, що передбачає дослідження того, як у тексті зображуються та конструюються ґендерні ролі та взаємодії між персонажами. Під час цього аналізують соціальні, культурні та політичні функції та очікування, приписувані різним ґендерним ролям, а також те, як ці ролі відтворюються, легітимізуються або оскаржуються через взаємодію персонажів. Вони звертають увагу на владні відносини, конфлікти та ієрархії, а також на можливості трансформації та переосмислення цих ролей. Це дозволяє дослідити, як такі ролі та відносини відображають патріархальні структури та ідеології вікторіанського суспільства, а також як вони проблематизуються та дестабілізуються через конфлікти, зради та трансгресії персонажів [Axelsson 2019].

Аналіз ґендерної інтерсекційності є ще однією ключовою стратегією, яка досліджує, як ґендерні ідентичності так і відносини, що перетинаються і взаємодіють з іншими категоріями ідентичності: раса, клас, вік, релігія, національність тощо. Дослідники аналізують вплив цих категорій на репрезентацію та конструювання ґендеру в тексті, а також як вони

створюють множинні та гетерогенні форми ґендерного досвіду та суб'єктивності. Вони також звертають увагу на те, як текст відображає та формує ширші соціокультурні контексти та ідеології, пов'язані з ґендерною інтерсекційністю.

Також значущим є аналіз ґендерного дискурсу та риторики, який досліджує, як у тексті використовуються мовні засоби та риторичні стратегії для репрезентації та конструювання ґендерних ідентичностей, ролей і відносин. Дослідники аналізують лексику, граматику, стилістику та прагматику тексту, а також його жанрові та наративні особливості. Вони звертають увагу на те, як дискурсивні елементи відтворюють, легітимізують або оскаржують ґендерні ідеології та стереотипи, а також як вони впливають на реакції читачів [Oskouie 2023].

Нарешті, аналіз ґендерної інтертекстуальності та рецепції передбачає дослідження того, як текст взаємодіє з іншими текстами, жанрами та дискурсами, пов'язаними з ґендерними репрезентаціями та ідеологіями. Дослідники вивчають інтертекстуальні зв'язки, алюзії та посилання, а також рецепцію та інтерпретацію тексту в різних культурних та історичних контекстах. Вони звертають увагу на те, як ці аспекти впливають на конструювання та трансформацію ґендерних значень і смислів твору [Family Care International 2000].

Таким чином, ґендерні студії у сучасному літературознавстві спрямовані на аналіз ґендерних репрезентацій у текстах творів, переосмислення літературного канону через призму рівності та інклюзивності, що відкриває нові перспективи для дослідження.

1.3 Вікторіанство у світлі ґендерного підходу

Застосування ґендерного підходу до патріархальної вікторіанської літератури дозволяє розкрити її нові грані. Жінки розглядалися як «ангели в домі», чиє призначення полягало у веденні домашнього господарства та вихованні дітей, тоді як чоловіки домінували в публічній сфері політики, бізнесу та культури [Taylor 2024].

Ґендерні студії вікторіанської літератури досліджують, як ці суспільні норми та очікування відображаються та висвічуються в літературних текстах епохи. Дослідники аналізують репрезентації жіночих персонажів у творах вікторіанських письменників, звертаючи увагу на те, як вони суперечать домінуючим уявленням про фемінність. Особливий інтерес представляють жіночі автори епохи, такі як Джордж Еліот, Шарлотта Бронте та Елізабет Гаскелл, які використовували літературу як засіб дослідження жіночого досвіду та критики патріархальних структур суспільства [Easley 1998, p. 140-150].

Ґендерні студії звертають увагу на репрезентації маскулінності у вікторіанській літературі. Дослідники аналізують, як чоловічі персонажі зображуються в творах, які ідеали мужності та чоловічої поведінки вони втілюють, та як ці репрезентації підтримують або заміщують домінуючі уявленням про маскулінність. Особливий інтерес представляють твори, які репрезентують альтернативні форми маскулінності або ставлять під сумнів традиційні ґендерні ролі, такі як “*The Picture of Dorian Gray*” Оскара Вайлда [Wilde 1954].

Квір-студії вікторіанської літератури звертають увагу на репрезентації сексуальності та ґендерної ідентичності в текстах епохи. Попри те, що вікторіанське суспільство було глибоко консервативним та гомофобним, дослідники виявляють приховані або закодовані зображення квір-тем та персонажів у літературі періоду. Особливий інтерес представляють твори

авторів, які самі були квір, таких як Оскар Вайлд, Редкліфф Холл та Едвард Карпентер, а також те, як ці автори використовували літературу для осмислення та вираження своєї ідентичності [Wilde 1954, Hall 1997, Carpenter 2015].

Особливий інтерес представляє вивчення ґендерно-маркованої лексики, граматичних структур та стилістичних прийомів, а також того, як вони відображають та формують культурні уявлення про маскулінність, фемінність та інші ґендерні категорії [Mazzuca 2024, p. 360].

Ґендерні студії досліджують, як мова використовується для закріплення та увічнення патріархальних структур суспільства. Дослідники аналізують, як літературні тексти епохи відтворюють домінуючі ґендерні дискурси, такі як «культ домашності», «ідеал жіночності» та «чоловіче панування». Водночас вони звертають увагу на те, як жіночі автори та маргіналізовані голоси використовують мову та дискурс для опору та підриву цих домінуючих структур.

Іншим важливим аспектом ґендерних студій є дослідження рецепції та інтерпретації літературних текстів з точки зору ґендеру. Дослідники аналізують, як ґендерна ідентичність читачів та критиків впливає на їхнє сприйняття та тлумачення літературних творів. Особлива увага приділяється вивченню історії рецепції текстів, тому, як різні ґендерні спільноти та покоління читачів по-різному інтерпретували їх значення [Bekkaoui 2024, p. 104].

Ґендерні студії звертають увагу на роль літературних інституцій, таких як видавництва, літературні журнали та академії, у формуванні та увічненні ґендерних норм та ієрархій. Дослідники аналізують, як ці інституції впливають на відбір, оцінку та канонізацію літературних творів з точки зору ґендеру. Особлива увага приділяється вивченню того, як літературні інституції маргіналізують та виключають жіночі та квір-голоси, а також того, як вони можуть слугувати засобом опору та емансипації [Oakley 2001, p. 10].

У контексті вікторіанської літератури, ґендерні студії досліджують роль літературних інституцій епохи у формуванні та закріпленні патріархальних структур суспільства. Дослідники аналізують, як видавництва, журнали та критики сприяли маргіналізації та виключенню жіночих авторів та їхніх творів з літературного канону. Водночас вони звертають увагу на те, як жіночі автори та активістки використовували літературні інституції для просування своїх ідей та створення альтернативних просторів для жіночої творчості та самовираження [Küçük 2017].

Однією з ключових переваг ґендерного підходу є його інтерсекційність, тобто здатність враховувати взаємодію та перетин різних аспектів ідентичності, таких як раса, клас, сексуальність та вік. Це дозволяє дослідникам аналізувати літературу в усій її складності та багатогранності, виявляючи унікальні голоси та досвіди, які раніше ігнорувалися або маргіналізувалися. Водночас інтерсекційний підхід допомагає уникнути есенціалізму та універсалізму, визнаючи різноманітність та мінливість ґендерних ідентичностей та виявів [Smith 2010, p. 367].

Іншою характеристикою ґендерних студій є їхня увага до владних відносин та структур нерівності, які пронизують літературу та суспільство. Дослідники аналізують, як ґендерні норми та ієрархії відтворюються та легітимізуються через літературні тексти та інституції, а також як вони можуть бути оскаржені та трансформовані. Це дозволяє глибше зрозуміти літературу, критично переосмислити суспільство та культуру, в яких вона створюється та циркулює [Smith 2010, p. 367–370].

Водночас ґендерні студії стикаються з певними викликами та обмеженнями. Одним з них є ризик редукціонізму, тобто зведення всієї складності літературного твору до ґендерних категорій та схем. Дослідники повинні бути обережними, щоб не спрощувати та не схематизувати літературу, а натомість враховувати її естетичні, філософські та емоційні виміри. Іншим викликом є небезпека анахронізму, тобто накладання

сучасних ґендерних норм та категорій на літературу минулого. Дослідники повинні бути чутливими до історичного контексту та специфіки епохи, в якій створювалися тексти.

Попри ці виклики, ґендерні студії залишаються потужним та перспективним напрямком літературознавства. Вони пропонують нові методи та інструменти для аналізу та інтерпретації літератури, розширюють наше розуміння канону та літературних інституцій, сприяють більшій інклюзивності та різноманітності в літературознавстві [Mohammadian 2024].

Водночас ґендерні студії стикаються з певними викликами та обмеженнями. Вони вимагають від дослідників критичності, рефлексивності та чутливості до історичного контексту, готовності переглядати та уточнювати свої підходи та методи. Попри ці виклики, ґендерні студії залишаються плідним та перспективним напрямком літературознавства, який збагачує наше розуміння літератури та суспільства, а також сприяє більшій рівності та справедливості в академічному та культурному просторі.

Ґендерні студії охоплюють теоретичні аспекти перекладознавства та практичні аспекти перекладацької діяльності. Переклад творів не нейтральний або прозорий процес, він передбачає інтерпретацію, відбір та адаптацію текстів до нового культурного та мовного контексту. З точки зору ґендерних студій, переклад може слугувати як засобом увічнення та легітимації домінуючих ґендерних ідеологій, так і засобом їх оскарження та трансформації.

Дослідники аналізують, як ґендерні норми та ієрархії відтворюються та модифікуються в процесі перекладу літературних текстів. Вони звертають увагу на те, як перекладачі обирають та інтерпретують тексти, які ґендерні маркери та конотації вони зберігають, посилюють або нейтралізують, а також які стратегії та прийоми вони використовують для передачі ґендерних аспектів оригіналу. Особливий інтерес представляє вивчення феміністичних та квір-перекладів, які свідомо втручаються в текст оригіналу з метою оскарження та трансформації домінуючих ґендерних норм та уявлень.

Звернемо увагу і на те, що ґендерні студії пропонують новий погляд на роль перекладу та цифрових медіа у формуванні та трансформації ґендерних норм та уявлень в літературі. Вони дозволяють дослідити, як ці процеси та технології відтворюють та модифікують домінуючі ґендерні ідеології, а також як вони можуть слугувати засобом їх оскарження та трансформації.

У контексті вікторіанської літератури ґендерні студії аналізують роль перекладу в формуванні та закріпленні патріархальних структур суспільства. Дослідники аналізують, як переклади творів вікторіанських письменників та письменниць відтворювали та посилювали домінуючі ґендерні ідеології епохи, такі як «*культ домашності*», «*ідеал жіночності*» та «*чоловіче панування*». Водночас вони звертають увагу на те, як феміністичні та квір-перекладачі використовували переклад для оскарження та підриву цих ідеологій, пропонуючи альтернативні моделі ґендерних відносин та ідентичностей [Speer 2023, p. 266–270].

Ґендерні студії досліджують роль цифрових технологій та медіа у формуванні та трансформації ґендерних норм та уявлень в літературі. З одного боку, цифрові медіа можуть слугувати засобом увічнення та посилення домінуючих ґендерних ідеологій, репродукуючи та тиражуючи стереотипні образи та наративи. З іншого боку, вони можуть надавати нові можливості для оскарження та трансформації цих ідеологій, створюючи альтернативні простори для вираження та циркуляції маргіналізованих голосів та ідентичностей.

Дослідники аналізують, як цифрові медіа впливають на виробництво, дистрибуцію та рецепцію літературних текстів з точки зору ґендеру. Вони звертають увагу на те, як онлайн-платформи, соціальні мережі та електронні книги змінюють традиційні моделі авторства, видавництва та читання, а також як вони створюють нові форми ґендерної репрезентації та взаємодії. Особливий інтерес представляє вивчення феміністичних та квір-спільнот в цифровому просторі, які використовують нові медіа для створення та циркуляції альтернативних моделей ґендерних відносин.

У контексті вікторіанської літератури, ґендерні студії досліджують, як цифрові медіа трансформують наше сприйняття та інтерпретацію літературної спадщини епохи. Дослідники аналізують, як онлайн-архіви, бази даних та цифрові едиції змінюють наш доступ до творів вікторіанських письменників та письменниць, а також як вони дозволяють по-новому поглянути на ґендерні аспекти цих творів. Водночас вони звертають увагу на те, як цифрові медіа можуть сприяти деканонізації та переосмисленню вікторіанської літератури з точки зору ґендеру, надаючи голос та видимість маргіналізованим авторам та текстам.

Як було вже зазначено що в літературознавстві основний фокус покладається на вивчення ґендерних стереотипів і саме тому варто звернутися до їх розгляду.

Нагадаємо, що вікторіанська епоха, яку традиційно характеризують як патріархальну та консервативну, виявляла суперечливе ставлення до ґендерних питань. З одного боку, англійське суспільство XIX століття підтримувало традиційні стереотипи, що суворо розмежовували сфери діяльності чоловіків (громадська сфера) і жінок (сімейне коло), а також накладало значні обмеження на характер взаємодії представників різних статей як у публічній, так і в особистій сферах [Мустафін 2017, с. 293–295].

Одним з найбільш впливових та поширених ґендерних стереотипів вікторіанського суспільства стосовно жінок був образ "*Angel in the House*". Цей образ, який отримав свою назву від однойменної поеми Ковентрі Патмора, втілював ідеальну жінку з точки зору патріархальних цінностей та очікувань. Така жінка була покірною, самовідданою та доброчесною дружиною та матір'ю, чиє призначення полягало у створенні затишної та гармонійної домашньої атмосфери для свого чоловіка та дітей.

Образ базувався на есенціалістському уявленні про жіночу природу як емоційну, інтуїтивну та духовну, на відміну від раціональної, логічної та матеріальної чоловічої природи. Жінки вважалися морально та духовно

вищими за чоловіків, але водночас більш слабкими та вразливими, що вимагало їхнього захисту та опіки з боку чоловіків. Ця ідея «*окремих сфер*» - публічної для чоловіків та приватної для жінок – легітимізувала обмеження жіночої активності та агентності домашнім простором та репродуктивною роллю [Alfano 2017, p. 80].

Важливо зазначити що вищезгаданий образ також включав у себе низку більш специфічних стереотипів та очікувань щодо жіночої поведінки, зовнішності та характеру. Від жінок очікувалася цнотливість, чистота та невинність, як у фізичному, так і в духовному сенсі. Будь-які прояви жіночої сексуальності або тілесності вважалися табу і асоціювалися з гріховністю та розпустою. Жінки повинні були бути скромними, стриманими та покірними, уникаючи будь яких проявів агресії, амбіцій чи незалежності [Alfano 2017, p. 81].

Ідеальна жінка також мала бути турботливою, співчутливою та самовідданою, завжди ставлячи потреби та бажання інших вище за власні. Вона мала бути вправною господинею, здатною створити затишну та естетично привабливу домашню атмосферу, а також виховувати дітей у дусі християнських чеснот та моральних цінностей. Освіта жінок обмежувалася тими знаннями та навичками, які були необхідні для виконання їхніх домашніх обов'язків, такими як рукоділля, музика та іноземні мови [Alfano 2017, p. 82].

Водночас образ «ангела в домі» служив інструментом патріархального контролю та гноблення жінок. Через нав'язування недосяжного ідеалу жіночності, який вимагав постійного самозречення та самодисципліни, цей стереотип обмежував жіночу свободу, креативність та самореалізацію. Він легітимізував економічну та правову залежність жінок від чоловіків, а також виправдовував різні форми ґендерної дискримінації та насильства.

Іншим важливим стереотипом була «фізична краса як чеснота». Жінок оцінювали насамперед за їхню зовнішню привабливість. Королев часто зображували як ідеал куртуазної краси, який надихає лицарів на героїчні

вчинки, але водночас викликає конфлікти через свою чуттєвість. Жінкам також приписували “пасивність і залежність”. Вони здебільшого виконували другорядні ролі, залишаючись у тіні чоловіків. Навіть сильні жіночі образи, мали обмежений вплив на публічне життя, виконуючи допоміжні функції [Axelsson 2019].

Ще одним вагомим стереотипом була «чесність і вірність». Зрада жінки вважалася найбільшим гріхом, який засуджувався суспільством. Така поведінка призводила до соціальної ізоляції та вимагала покаяння.

Чоловічі образи постають сильними, раціональними й моральними, тоді як жіночі – залежними, емоційними та пасивними, що відповідає традиційним уявленням про Ґендерні ролі того часу [Василина, Пікалов 2024, с. 6].

Одним із найвпливовіших стереотипів, що стосувався чоловіків, була «гегемонна маскулінність». Цей ідеал зображував чоловіків як фізично сильних, раціональних і активних учасників суспільного життя. Цей стереотип закріплював домінантну роль чоловіків у суспільстві та в сім’ї [Lewis 2011].

Ще одним важливим чоловічим архетипом був образ «ідеального воїна». Лицарі того часу символізували військову доблесть і вірність своїм ідеалам. Їхня роль полягала в захисті знедолених, підтримці честі та виконанні соціальних обов’язків, що демонструє стереотипне уявлення про чоловіка-захисника. Не менш важливою рисою маскулінності вважалося «лідерство». Чоловіків того часу стереотипну зображали як стратегічних і впевнених лідерів, чиї рішення спрямовані на встановлення миру й гармонії. [Василина, Пікалов 2024, с. 6].

«Емоційна стриманість» також була невід’ємною рисою вікторіанського чоловіка. У суспільстві очікувалося, що чоловіки будуть раціональними, уникатимуть проявів слабкості чи вагань. Будь-які емоційні коливання, вважалися недоліком, що підривало їхній авторитет. Окрім того, чоловікам приписувалася «моральна досконалість». Вони мали суворо

дотримуватися морального кодексу, бути правдивими та справедливими [Rosenman 2003].

З розвитком індустріалізації та урбанізації, а також з поширенням феміністичних ідей та рухів, традиційні ґендерні ролі та стереотипи почали ставитися під сумнів та переосмислюватися.

У ширшій перспективі аналіз ґендерних стереотипів вікторіанського суспільства є важливим для розуміння історичних коренів та передумов сучасних ґендерних відносин та нерівностей. Він дозволяє побачити, як патріархальні ідеології та практики, які сформувалися у XIX столітті, продовжують впливати на ґендерні ролі, очікування та можливості жінок і чоловіків у сьогоднішньому світі. Водночас він також показує, що ці ідеології та практики не є природними чи незмінними, а завжди були предметом оскарження, переосмислення та трансформації з боку феміністичних рухів та критичної думки [Василина, Пікалов 2024, с. 7].

Ґендерні студії, як багатовекторний напрям гуманітарних досліджень, охоплюють різні аспекти культури, суспільства та мистецтва, акцентуючи увагу на аналізі ґендерних стереотипів і ідентичностей у їхньому соціокультурному контексті. У межах літературознавства цей напрямок поступово здобув популярність, ставши одним із ключових підходів до аналізу текстів. Хоча ґендерні студії є відносно новим явищем у цій галузі, їхній розвиток у другій половині XX століття став закономірною відповіддю на феміністичний рух та суспільні запити на переосмислення культурних уявлень про ґендер. Вивчаючи літературу, ґендерні студії досліджують, як тексти формують і трансформують ідеї про ґендерні ролі, ідентичності та соціальні відносини, відкриваючи нові горизонти для інтерпретації літературної спадщини.

З часом феміністична літературна критика еволюціонувала та диференціювалася на різні напрямки та школи. Зокрема, у 1980-1990-х роках набули поширення такі підходи, як гінокритика, яка зосереджувалася на вивченні жіночої літературної традиції та естетики, та ґендерна критика, яка

досліджувала соціокультурне конструювання ґендерних ідентичностей та ролей у літературі. Ці підходи звертали увагу не лише на репрезентації жінок та фемінності у текстах, але й на репрезентації чоловіків та маскулінності, а також на взаємодію та взаємозалежність ґендерних категорій [Василина, Пікалов 2024, с. 8].

Поступово феміністична літературна критика трансформувалася у ширший напрямок ґендерних студій, який включив у себе також квір-теорію, критичну теорію раси та постколоніальні студії. Ці підходи дозволили дослідити інтерсекційність ґендеру з іншими категоріями ідентичності, такими як сексуальність, раса, клас та національність, а також звернути увагу на множинність та гетерогенність ґендерного досвіду. Ґендерні студії у літературознавстві почали розглядати ґендер не як фіксовану та есенціалістську категорію, а як динамічний та перформативний конструкт, який формується через дискурсивні та недискурсивні практики.

Одним з ключових напрямків ґендерних студій у літературознавстві є дослідження репрезентацій фемінності, маскулінності та андрогінності у текстах. Ці поняття відображають культурні уявлення та очікування щодо ґендерних ролей, характеристик та поведінки. Фемінність асоціюється з такими якостями, як емоційність, м'якість, турботливість та залежність, тоді як маскулінність – з раціональністю, силою, агресивністю та незалежністю. Андрогінність, у свою чергу, означає поєднання або трансцендування традиційних фемінних та маскулінних рис в одній особі або образі [Mazzuca 2024, p. 360].

Ґендерні студії у літературознавстві досліджують, як ці ґендерні категорії репрезентуються та конструюються у літературних текстах, як вони відображають та формують ширші культурні уявлення про ґендер. Зокрема, вони звертають увагу на те, як фемінність та маскулінність зображуються через характеристики персонажів, їхню поведінку, мову та взаємодію з іншими персонажами. Вони також аналізують, як тексти відтворюють, підтримують або кидають виклик традиційним ґендерним ролям та

стереотипам, а також як вони відкривають простір для альтернативних та трансгресивних моделей ґендерної ідентичності та самовираження.

Це не лише розширює інтерпретаційні можливості його текстів, але й долучає їх до ширшого феміністичного та емансипаторного проєкту переосмислення літератури та суспільства з точки зору ґендерної рівності та різноманіття. Ґендерні студії пропонують критичну та трансформативну перспективу на літературу, яка дозволяє деконструювати патріархальні ідеології та практики, а також реконструювати альтернативні моделі ґендерної суб'єктивності, творчості та солідарності.

РОЗДІЛ 2
ҐЕНДЕРНІ РОЛІ ТА СТЕРЕОТИПИ У ПОЕЗІЯХ ЗБІРКИ “IDYLLS OF THE KING” АЛЬФРЕДА ТЕННІСОНА

2.1 Поетичний світ Альфреда Теннісона та ґендерний аналіз

Альфред Теннісон, один із найвизначніших поетів вікторіанської епохи, народився 6 серпня 1809 року в Сомерсбі, невеликому селі в Лінкольнширі, Англія. Він був четвертим з дванадцяти дітей у сім'ї Джорджа Клейтона Теннісона, священика, та його дружини Елізабет Фітч. Родина Теннісонів мала давнє коріння і належала до дрібного дворянства, проте не була заможною. Незважаючи на фінансові труднощі, батьки Альфреда приділяли велику увагу освіті своїх дітей, заохочуючи їх до читання та творчості.

Перші поетичні спроби Альфреда Теннісона припадають на ранні роки його життя. Вже у віці восьми років він написав свій перший вірш, а в дванадцять років разом зі своїм старшим братом Чарльзом створив епічну поему “*Egbert*”. У 1827 році, коли Альфреду було вісімнадцять, він разом з братом опублікував збірку “*Poems by Two Brothers*”, яка містила перші твори обох поетів. Хоча ця збірка не здобула широкого визнання, вона стала першим кроком Теннісона на шляху до літературної слави.

Ранні поетичні спроби Альфреда Теннісона свідчать про його вроджений талант та любов до слова. Він рано відчув потяг до творчості, а підтримка та заохочення з боку родини дозволили йому розвивати свій дар. Співпраця з братом Чарльзом над епічною поемою “*Egbert*” демонструє не лише літературні здібності юного Альфреда, але й його зацікавленість історичними та міфологічними темами, які згодом знайдуть відображення в його зрілій творчості.

Публікація збірки "*Poems by Two Brothers*" стала важливим етапом у становленні А. Теннісона як поета. Хоча ця збірка не принесла йому миттєвого визнання, вона засвідчила серйозність намірів письменника та готовність працювати над удосконаленням своєї майстерності. Ранні вірші Теннісона, хоч і не позбавлені недоліків, вже містять зародки тих рис, які стануть визначальними для його зрілої творчості – музичність, образність, увага до деталей та емоційна глибина [Shannon 1949, p. 107].

Варто зазначити, що літературне середовище, в якому зростав Альфред Теннісон, мало значний вплив на формування його поетичного стилю. Він захоплювався творами романтиків, зокрема Вільяма Вордсворта та Джона Кітса, які стали для нього взірцями поетичної майстерності. А. Теннісон уважно вивчав їхні твори, перейнявши від них любов до природи, увагу до людських почуттів та прагнення до гармонії форми і змісту.

У середині XIX століття британська літературна традиція переживала етап значного оновлення, що супроводжувалося появою авторів, які уособлювали дух нової епохи. Як зазначає А. Во: "*In 1833 appeared "Pauline," in 1844 the "Drama of Exile," in 1842 the two-volume collection of Tennyson's poems. Robert Browning, Elizabeth Barrett, and Alfred Tennyson were the voices of the new era, and the clearest and most direct utterance was that of Tennyson. The age recognized him first as its prophet; and as soon as it knew him, it welcomed him."* [Waugh 1893, p. 81].

Водночас молодий Теннісон не обмежувався наслідуванням своїх попередників, а шукав власний поетичний голос. Він експериментував з різними формами та стилями, намагаючись віднайти ті засоби виразності, які найкраще відповідали б його творчому темпераменту. Вже в ранніх віршах помітне тяжіння Теннісона до ліричності, його вміння передати найтонші відтінки емоцій та настроїв, що можна побачити у таких рядках: "*Tears, idle tears, I know not what they mean, / Tears from the depth of some divine despair / Rise in the heart, and gather to the eyes*" [Tennyson 1896].

Ранній період творчості Альфреда Теннісона позначений впливом класичної літератури та міфології. Він захоплювався античними авторами, зокрема Гомером та Вергілієм, черпаючи з їхніх творів сюжети та образи для власних віршів. Теннісон вмів майстерно переосмислювати класичні теми, наповнюючи їх новим змістом та адаптуючи до сучасних йому реалій.

Одним із важливих факторів на шляху до становлення поета стала його освіта, яку він здобував у Триніті-коледжі в Кембриджі. У 1828 році Альфред Теннісон вступив до цього престижного навчального закладу, де продовжив розвивати свій поетичний талант. Під час навчання він познайомився з Артуром Генрі Гелламом, який став його близьким другом і мав значний вплив на творчість поета. У 1829 році Теннісон здобув золоту медаль за поему "*Timbuctoo*", яка принесла йому перше серйозне визнання як поета. У 1830 році він опублікував свою першу самостійну збірку віршів "*Poems, Chiefly Lyrical*", яка засвідчила зростання його поетичної майстерності.

Однак справжній успіх прийшов до Теннісона з публікацією збірки "*Poems*" у 1842 році. Ця збірка, яка містила відомі твори "*Ulysses*", "*Locksley Hall*" та "*The Lady of Shalott*", принесла поету широке визнання та утвердила його як одного з провідних поетів свого часу. Вірші Теннісона вирізнялися музичністю, багатством образів та філософською глибиною, що приваблювало читачів та критиків.

Особисте життя Альфреда Теннісона було позначене радощами та трагедіями. У 1833 році він переживає найбільшу втрату свого життя – смерть свого найближчого друга Артура Генрі Геллама. Ця подія глибоко вплинула на поета та знайшла відображення в його творчості, зокрема у збірці "*In Memoriam A.H.H.",* яка вважається одним із найвидатніших творів Теннісона. Написання поеми, написання якої тривало протягом 17 років, є роздумами про життя, смерть, дружбу та віру, навіяними втратою друга.

У 1850 році, Альфред Теннісон одружився з Емілі Селвуд, з якою він був знайомий ще з юності. Їхній шлюб виявився щасливим та гармонійним, подружжя мало двох синів – Геллама та Лайонела. Того ж року, після смерті

Вільяма Вордсворта, Теннісон був визнаний поетом-лауреатом Великої Британії, що підкреслило важливість його видатного внеску в англійську літературу.

Протягом наступних десятиліть Альфред Теннісон продовжував активно писати та публікувати свою поезію. У 1855 році було видано вірш "*The Charge of the Light Brigade"*, який став одним з найпопулярніших творів Теннісона і символом героїзму в культурі. У 1859 році він опублікував перші частини "*Idylls of the King"*, поеми про короля Артура, яка стала епохальним твором і була завершена лише у 1885 році. У 1864 році вийшла "*Enoch Arden"*, яка здобула широке визнання.

Серед інших відомих робіт цього періоду – "*Maud*". Ця поезія демонструє різноманітність тем, до яких звертався поет, від ліричних віршів до епічних поем та балад.

А. Теннісон був талановитим поетом, активним учасником інтелектуального життя свого часу. Він підтримував дружні стосунки з багатьма видатними діячами вікторіанської епохи, серед яких були письменники, вчені та політики. Його поезія відображала актуальні проблеми та настрої суспільства, торкаючись тем науки, релігії, соціальних змін та ролі жінки. Як пише сам Теннісон, "*The old order changeth, yielding place to new, / And God fulfils Himself in many ways*" [Tennyson 1896].

Визнання та популярність Альфреда Теннісона зростали з роками. У 1884 році йому було присвоєно титул барона. Він продовжував писати до кінця свого життя, створюючи нові збірки віршів та п'єси. Серед його пізніх творів "*Demeter and Other Poems*" та "*The Death of Oenone*".

Альфред Теннісон помер 6 жовтня 1892 року в своєму будинку в Олдворті, Суррей, у віці 83 років. Його смерть стала великою втратою для англійської літератури та спричинила жалобу по всій країні. Поета було поховано у Вестмінстерському абатстві, поруч з іншими видатними діячами британської історії та культури.

Творчість Альфреда Теннісона мала значний вплив на розвиток англійської поезії XIX століття. Його вірші вирізнялися музичністю, майстерністю форми та глибиною змісту. Як пояснює інтернет-видання "*Cambridge Authors*", відомо, що: "*Tennyson's poetry is "diatonic", not "chromatic"'. 'In music' 'the diatonic scale omits half notes'; likewise then, 'instead of advancing in a continuous chain-like process of visual mergings, Tennyson's poetry usually severs its links*" [Cambridge Authors, 2024]. Теннісон вміло поєднував традиції романтизму з новими віяннями вікторіанської доби, створюючи унікальний поетичний стиль. Його твори відображали особисті переживання, суспільні настрої, торкаючись універсальних тем кохання, втрати, природи та духовності.

Поезія Теннісона знайшла відгук у серцях читачів різних поколінь. Його вірші часто цитувалися та покладалися на музику, ставали джерелом натхнення для інших митців. Твори "*The Lady of Shalott*", "*Ulysses*", "*In Memoriam A.H.H.*" та "*The Charge of the Light Brigade*", увійшли до золотого фонду англійської літератури та продовжують захоплювати читачів своєю красою та глибиною [Chesterton 1903, p. 12–13].

Альфред Теннісон залишив по собі багату поетичну спадщину, яка охоплює різноманітні теми та жанри. Його творчість відзначається досконалістю форми, багатством мови та образності, філософською глибиною та емоційною силою. Теннісон був майстром ліричної поезії, вмів передати найтонші відтінки почуттів та настроїв. Водночас він звертався до епічних та драматичних форм, створюючи масштабні поетичні полотна, сповнені символізму та алегорій.

Поезія Альфреда Теннісона перекладалася багатьма мовами та знаходила відгук у читачів різних країн. А. Теннісон став одним із символів вікторіанської епохи, втіливши в своїй творчості дух часу, його ідеали та протиріччя. Його поезія відображала романтичні настрої, реалістичні тенденції, поєднувала класичні форми з новаторськими пошуками. Як зазначає сам поет, "*I am a part of all that I have met*" [Tennyson 1896], що

підкреслює його здатність абсорбувати досвід свого часу і трансформувати його у вічну поетичну спадщину.

Життєвий і творчий шлях Альфреда Теннісона є прикладом відданості мистецтву та невпинного прагнення до досконалості. Попри особисті трагедії та виклики долі, він зумів створити поетичні шедеври, які увійшли до скарбниці світової літератури. Його поезія продовжує надихати та захоплювати читачів, відкриваючи нові грані людських почуттів та досвіду. Альфред Теннісон назавжди залишиться одним із найвидатніших поетів Англії та світу, чия творчість є невичерпним джерелом краси, мудрості та натхнення.

Вірші Альфреда Теннісона не втрачають своєї актуальності та значущості, знаходячи відгук у нових поколіннях читачів. Дослідники та критики продовжують вивчати та осмислювати творчість поета, відкриваючи нові грані його таланту та впливу на розвиток літератури. Поезія А. Теннісона залишається невід'ємною частиною англійської та світової культурної спадщини, а його ім'я назавжди вписане в історію літератури як одного з найвидатніших поетів XIX століття [Sherwood 2013 p. 1].

Попри те, що ранні твори А. Теннісона не здобули широкого визнання, вони стали важливим підґрунтям для його подальшого творчого зростання.

М. Шервуд відзначав: “*Alfred Tennyson became a published poet at the age of seventeen, when poems by Two Brothers was issued by the booksellers J. and J. Jackson, of Louth in Lincolnshire, in April 1827*” [Sherwood 2013, p. 1].

Від самого початку своєї кар'єри Теннісон перебував під пильним оком критиків, і вже в січні 1833 року його було визнано талановитим поетом. Ранні збірки “*Poems by Two Brothers*” (1827), “*Timbuctoo*” (1829), “*Poems, Chiefly Lyrical*” (1830) вийшли на тлі політичних та соціальних потрясінь у Європі, що впливало на критичні погляди Д. Старнса та Ф. Піньйона [Starnes 1921 p. 317; Pinion 1984]. Поет продовжував наполегливо працювати, відточуючи свою майстерність та шукаючи нові форми самовираження. Він

не зупинявся на досягнутому, а прагнув до постійного самовдосконалення, що дозволило йому згодом досягти вершин поетичної слави.

У поезії А. Теннісона проявляється його увага до соціальних та моральних проблем. Попри романтичні тенденції, притаманні його творчості, поет не відвертався від реалій свого часу. Він гостро відчував несправедливість та страждання, які панували в суспільстві, та прагнув відобразити їх у своїх творах. Як зазначає сам Теннісон у своїй поезії: "*Man for the field and woman for the hearth: / Man for the sword and for the needle she*" [Tennyson 1896], що свідчить про його роздуми щодо традиційних соціальних ролей і необхідності їх переосмислення. Ця соціальна чутливість згодом стане однією з визначальних рис поезії Теннісона.

Початковий період творчості Альфреда Теннісона позначений його духовними пошуками. Поет гостро переживав питання віри та моралі, намагаючись віднайти відповіді на одвічні питання людського буття. Ці роздуми знайшли відображення в його віршах, сповнених філософських та релігійних мотивів. Теннісон прагнув осягнути глибинні таємниці життя та смерті, любові та страждання, добра та зла.

Іншою важливою рисою ранньої поезії Теннісона є її образність та метафоричність. Поет мав надзвичайну здатність створювати яскраві, образи, які запам'яталися та надовго закарбувалися в пам'яті читачів. Він вмів передати красу природи, глибину людських почуттів, велич історичних подій через влучні метафори та порівняння.

Варто відзначити, що в ранніх віршах Теннісона проявляється його інтерес до міфології та легенд. Поет звертався до сюжетів та образів з різних культурних традицій – античної, середньовічної, східної. Він вмів майстерно переосмислювати ці джерела, наповнюючи їх новим змістом та адаптуючи до сучасності.

Початковий період творчості Альфреда Теннісона позначений увагою до психологічних аспектів людського буття. Поет прагнув зазирнути в глибини людської душі, відобразити найтонші порухи серця. Він майстерно

передавав складні емоційні стани своїх героїв, їхні сумніви, страхи, надії та прагнення [Stiles 2013, p. 905].

В перших поезіях Теннісона проявляється його увага до теми кохання. Поет оспівував красу та силу цього почуття, його здатність надихати та перетворювати людські серця. Водночас він не ідеалізував кохання, а показував його складність та суперечливість, біль розлуки та гіркоту втрати.

Твори Альфреда Теннісона, попри деякі недоліки та недосконалості, стали важливим підґрунтям для його подальшого творчого зростання. Вони засвідчили його незаперечний поетичний талант, любов до слова та прагнення до самовдосконалення. Саме в цих ранніх віршах закладено основи того неповторного поетичного стилю, який згодом принесе Теннісону славу та визнання як одного з найвидатніших поетів Англії та світу.

У цьому контексті варто звернути увагу на окрему сферу Ґендерних досліджень у вікторіанській епосі, яка зосереджується на застосуванні Ґендерних методів та підходів до аналізу творчості А. Теннісона. Застосування ґендерного підходу до поезії Альфреда Теннісона дозволяє глибше зрозуміти, як поет відображав вікторіанські уявлення про ґендер у культурній площині. Дослідники аналізують репрезентації жіночих та чоловічих персонажів у поезії А. Теннісона, звертаючи увагу на те, як вони відповідають або кидають виклик домінуючим ґендерним нормам та очікуванням. Особливий інтерес представляють твори, в яких Теннісон досліджує теми жіночої агентності, сексуальності та емансипації, такі як "*The Lady of Shalott*" та "*Godiva*". [Tennyson 2023, p. 220–224].

Ґендерні студії досліджують, як поезія А. Теннісона відображає та формує вікторіанські уявлення про маскулінність. Дослідники аналізують репрезентації чоловічих персонажів у творах поета, звертаючи увагу на те, які ідеали мужності та героїзму вони втілюють. Особливий інтерес представляють твори, в яких Теннісон досліджує альтернативні форми маскулінності або ставить під сумнів традиційні ґендерні ролі, такі як "*In Memoriam A.H.H.*" та "*Ulysses*" [Tennyson 1950, Tennyson 2023].

Квір-студії поезії А. Теннісона досліджують, як поет відображає та кодує теми гомоеротичного бажання та квір-ідентичності у своїх творах. Особливий інтерес представляють поезія "*In Memoriam A.H.H.*", яку можна інтерпретувати як вираження глибокої прив'язаності та кохання поета до його друга Артура Галлама [Tennyson 2023, p. 225–234].

Використання ґендерного підходу до творчості Теннісона також дозволяє дослідити, як поет відображав та формував вікторіанські уявлення про шлюб, сім'ю та домашню сферу. Дослідники аналізують репрезентації шлюбних стосунків та сімейного життя в поезії А. Теннісона, звертаючи увагу на те, як вони відповідають або кидають виклик домінуючим суспільним нормам та очікуванням. Особливий інтерес представляють твори, в яких Теннісон досліджує теми подружньої любові, вірності та зради, такі як "*Enoch Arden*" та "*Maud*" [Tennyson 2023, Tennyson 1897].

Загалом, реалізація ґендерного підходу до творчості Альфреда Теннісона дозволяє глибше зрозуміти складні та часто незвичні способи, за допомогою яких поет відображав власні уявлення про стать, сексуальність та ідентичність. Ґендерні студії відкривають нові перспективи інтерпретації поезії Теннісона, виявляючи приховані або маргіналізовані голоси та досвіди в його творах. Водночас вони дозволяють критично переосмислити канонічний статус поета та його роль у формуванні та увічненні домінуючих ґендерних норм та ієрархій епохи.

Ґендерні студії вікторіанської епохи роблять важливий внесок у розуміння складних взаємозв'язків між літературою, суспільством та культурою, а також у переосмислення літературного канону з точки зору ґендерної рівності та інклюзивності. Втілення ґендерного підходу до творчості Альфреда Теннісона та інших письменників вікторіанської епохи дозволяє глибше зрозуміти, як література відображає та формує суспільні уявлення про ґендер, сексуальність та ідентичність, а також як вона може слугувати засобом опору та емансипації.

Упровадження ґендерного підходу до творчості Альфреда Теннісона дозволяє дослідити, як поет використовує мову та поетичні засоби для конструювання та відтворення ґендерних норм та ієрархій вікторіанського суспільства. Дослідники аналізують ґендерно-марковану лексику, образи та тропи в поезії Теннісона, звертаючи увагу на те, як вони відображають культурні уявлення про маскулінність, фемінність та інші ґендерні категорії. Особливий інтерес представляє вивчення того, як поетична мова Теннісона може водночас закріплювати та підривати домінуючі ґендерні дискурси епохи.

У контексті вікторіанської літератури ґендерні студії досліджують, як твори письменників та письменниць епохи сприймалися та оцінювалися сучасниками з точки зору домінуючих ґендерних норм та очікувань. Дослідники аналізують, як критики та читачі різних статей та ґендерних ідентичностей по-різному реагували та тлумачили твори Теннісона, а також як ці реакції відображали культурні уявлення про ґендерні ролі та норми. Особливий інтерес представляє вивчення того, як канонічний статус А. Теннісона та його поезії закріплював домінуючі ґендерні ієрархії епохи [Smith 2010, p. 363].

Оперування ґендерного підходу до вивчення літературних інституцій вікторіанської епохи визначає їхню роль у формуванні та закріпленні канонічного статусу Альфреда Теннісона та інших чоловічих поетів. Дослідники аналізують, як видавництва, журнали та критики сприяли звеличенню та глорифікації Теннісона як національного поета, а також як вони маргіналізували та виключали жіночі та квір-голоси з поетичного канону епохи. Особливий інтерес представляє вивчення того, як канонізація Теннісона відображала та формувала домінуючі ґендерні норми та ієрархії вікторіанського суспільства [Speer 2023, p. 264–265].

Водночас ґендерні студії дозволяють критично переосмислити канон та роль літературних інституцій у формуванні та увічненні ґендерних норм та ієрархій.

Практика ґендерного підходу до вікторіанської літератури та творчості Альфреда Теннісона відкриває нові горизонти дослідження та переосмислення, дозволяючи по-новому поглянути на знайомі тексти та відкрити в них приховані смисли та голоси.

Адаптація ґендерного підходу до вивчення перекладів творчості Альфреда Теннісона дозволяє дослідити їхню роль у формуванні та циркуляції ґендерних норм та уявлень в різних культурних контекстах. Дослідники аналізують, як переклади поезії Теннісона відтворювали та модифікували домінуючі ґендерні ідеології вікторіанської епохи, а також як вони сприяли канонізації поета як втілення маскулінного ідеалу. Водночас вони звертають увагу на те, як феміністичні та квір-перекладачі оскаржували та деконструювали цей ідеал, пропонуючи альтернативні прочитання та інтерпретації творчості Теннісона.

Задіяність ґендерного підходу до вивчення цифрової рецепції творчості Альфреда Теннісона дозволяє дослідити, як нові медіа трансформують наше сприйняття та інтерпретацію поезії поета. Дослідники аналізують, як онлайн-дискусії, фанатські спільноти та цифрові адаптації творів Теннісона відтворюють та модифікують традиційні ґендерні норми та уявлення, а також як вони створюють нові форми ґендерної ідентифікації та взаємодії. Водночас вони звертають увагу на те, як цифрові медіа можуть сприяти критичному переосмисленню канонічного статусу Теннісона та його ролі у формуванні та легітимації домінуючих ґендерних ідеологій вікторіанської епохи.

Ґендерні стереотипи вікторіанського гатунку, були традиційними і жорсткими формуючи та обмежуючи ролі, очікування та можливості чоловіків і жінок. Ці стереотипи базувалися на уявленнях про «природні» відмінності між статями, а також на патріархальній ідеології, яка легітимізувала чоловіче домінування та жіноче підпорядкування. Розкриття та аналіз цих стереотипів є важливим для розуміння ґендерних репрезентацій

у літературі та культурі вікторіанської епохи, зокрема, у поезіях Альфреда Теннісона [Speer 2023, p. 275–280].

Центральний фемінний стереотип вікторіанської епохи "Angel in the House" знайшов своє відображення у численних творах, які відтворювали та легітимізували патріархальні ґендерні стереотипи. Зокрема, у поезіях Альфреда Теннісона жіночі персонажі часто зображуються як пасивні, покірні та самовіддані істоти, чиє призначення полягає у підтримці та надиханні чоловіків [Haque, Islam 2018].

Водночас у поезіях А. Теннісона присутні моменти напруги та амбівалентності щодо традиційних ґендерних стереотипів. Зокрема, образ феї Моргани, яка втілює негативні аспекти фемінності – ірраціональність, хаотичність та деструктивність – може бути інтерпретований як символ опору та альтернативи патріархальному порядку. Її магічні сили та здатність маніпулювати реальністю кидають виклик чоловічій владі та раціональності, викриваючи їхню обмеженість та ілюзорність [Hedenmalm 2012].

Крім того, в окремих поезіях А. Теннісона, таких як "*The Princess*" та "*Locksley Hall*", звучить критика традиційних ґендерних ролей та обмежень, які накладаються на жінок. У цих творах поет звертається до теми жіночої освіти та емансипації, хоча і не без певних застережень та амбівалентності. Він визнає прагнення жінок до знань та самореалізації, але водночас висловлює сумніви щодо можливості повного подолання ґендерних відмінностей та створення егалітарного суспільства [Tennyson 1982, Tennyson 1896].

Таким чином, ґендерні стереотипи вікторіанського суспільства, зокрема образ «ангела в домі», мали потужний вплив на літературу та культуру епохи, включаючи поезії Альфреда Теннісона. Ці стереотипи базувалися на уявленнях про «природні» відмінності між статями та патріархальній ідеології, яка легітимізувала чоловіче домінування та жіноче підпорядкування. Вони формували та обмежували ґендерні ролі, очікування

та можливості жінок, а також служили інструментом соціального контролю та гноблення.

Водночас література та мистецтво вікторіанської епохи відтворювали та легітимізували традиційні ґендерні стереотипи, містили моменти їхньої критики, переосмислення та підриву. У поезіях Теннісона присутні як образи, що втілюють ідеали, так і образи, що кидають виклик та відкривають простір для альтернативних моделей жіночності. Ці моменти амбівалентності та напруги відображають поступові зміни у соціальних та культурних умовах життя жінок, а також зародження феміністичної свідомості та критики [Alfano 2017, p. 100].

Поезії Альфреда Теннісона постають відображенням ґендерних стереотипів вікторіанського суспільства, простором для їх критичного осмислення та переосмислення. Через увагу до моментів амбівалентності, напруги та протиріччя у репрезентаціях жіночих та чоловічих образів, а також через відкритість до альтернативних моделей ґендерних відносин та ідентичностей, Теннісон долучається до ширшого культурного діалогу про роль та статус жінок у суспільстві. Його поезії можуть служити відправною точкою для феміністичної критики та рефлексії, яка дозволяє деконструювати есенціалістські та патріархальні уявлення про ґендер, а також уявити більш егалітарні та емансипаторні форми співіснування та солідарності між жінками та чоловіками.

У контексті вікторіанської літератури, зокрема поезій Альфреда Теннісона, ґендерні студії можуть дослідити, як образи жіночих персонажів, таких як Елейна та Годіва, репрезентують вікторіанські уявлення про фемінність як пасивність, покірність та самопожертву. Вони також можуть звернути увагу на те, як образи чоловічих персонажів, таких як король Артур та Ланселот, втілюють традиційні маскулінні чесноти, такі як відвага, честь та вірність. Водночас ґендерні студії можуть виявити моменти напруги та амбівалентності у цих репрезентаціях, які проблематизують есенціалістські

уявлення про ґендер та відкривають простір для альтернативних моделей ґендерної ідентичності та відносин.

У тематиці поезій Альфреда Теннісона ґендерні студії дозволяють дослідити, як його твори відображають та формують ґендерні ідеології та стереотипи вікторіанського суспільства, зокрема образ «ангела в домі» та ідеал лицарської маскулінності. Вони також дозволяють виявити моменти амбівалентності, напруги та протиріччя у його репрезентаціях жіночих та чоловічих персонажів, які проблематизують есенціалістські уявлення про ґендер та відкривають простір для альтернативних моделей ґендерної ідентичності та взаємодії. Крім того, ґендерні студії можуть звернути увагу на андрогінні елементи та стратегії у поезіях Теннісона, які кидають виклик бінарним опозиціям між фемінністю та маскулінністю [Speer 2023, p. 279]. Таким чином, застосування ґендерних студій до аналізу поезій Альфреда Теннісона дозволяє поглибити розуміння його творчості та її соціокультурного контексту, водночас відкриваючи нові перспективи для інтерпретації його ранніх та зрілих творів.

2.2 Збірка поезій “Idylls of the King” у контексті творчості поета

“*Idylls of the King*” – це збірка поетичних творів Альфреда Теннісона, яка вважається одним з найвизначніших досягнень поета та займає особливе місце в його творчому доробку. Опублікована в період з 1859 по 1885 рік, ця збірка складається з дванадцяти поем, які переповідають легенди про короля Артура та лицарів Круглого столу. Теннісон майстерно переосмислює середньовічні сюжети, наповнюючи їх глибоким філософським та моральним змістом, що робить “*Idylls of the King*” яскравим зразком вікторіанської поезії, унікальним художнім дослідженням людської природи та суспільства.

Задум створення епічного циклу про короля Артура та його лицарів виник у Теннісона ще в молоді роки. Поета захоплювали старовинні легенди та перекази, зокрема "*Le Morte d'Arthur*" сера Томаса Мелорі, який став одним із головних джерел натхнення, як-от для написання "*Idylls of the King*". Вивчаючи артурівські легенди, Теннісон прагнув передати їх символіку в нових літературних формах, пристосованих до вікторіанської епохи. Завдяки багаторічному дослідженню та творчій рефлексії, поету вдалося глибоко проникнути у сутність артурівського міфу, надаючи йому нове життя та заохочуючи інших митців до осмислення суті артурівської легенди. Зокрема, теніссівська версія пригод Артура надихнула Толкіна: "*Tolkien, inspired by Camelot and the Arthurian legends of both Sir Thomas Malory's Le Morte d'Arthur and Alfred, Lord Tennyson's Idylls of the King, deconstructs the conventional signifieds in his works*" [Timuçin 2015, p. 89].

Робота над "*Idylls of the King*" тривала понад чверть століття і стала для Теннісона справжньою «творчою одіссеєю». А. Теннісон, подібно до Мелорі, зберігає основні сюжети про короля Артура, формуючи збірку з 12 поем, де кожна розробляє окремий епізод із життя персонажів. Це порівняння з "*Le Morte d'Arthur*" Мелорі підкреслює, як поет зумів відтворити величну атмосферу легенди та водночас надати їй психологічну глибину [Kuiper 2011].

Поет прагнув створити глибоко особисте та філософське осмислення фундаментальних тем любові, обов'язку, честі та зради. Кожна з дванадцяти поем, що увійшли до збірки, розкриває окремий епізод або аспект артурівської історії, разом вони утворюють цілісну епічну картину, сповнену символізму та алегорій.

Центральною постаттю "*Idylls of the King*" є король Артур – ідеальний монарх, який уособлює собою найвищі чесноти та прагнення людського духу. Теннісон зображує Артура як втілення моральної чистоти, благородства та відданості високим ідеалам. Навколо нього гуртуються лицарі Круглого столу – найдостойніші та найхоробріші воїни, які

присягають на вірність своєму королю та клянуться захищати правду і справедливість. У “*Idylls of the King”* Теннісон використовує класичні сюжети артурівського циклу, такі як пошуки Святого Грааля, зраду Ґвіневери та Ланселота, і фінальну битву між Артуром та Мордредом. Через ці історії він створює багатогранні образи, що символізують вічну боротьбу між добром і злом, зрадою і відданістю. Артур постає як уособлення моральної чистоти та ідеального монарха, а Ланселот і Ґвіневера представляють конфлікт між любов'ю і обов'язком. Навіть благородні лицарі Круглого столу, при всій своїй доблесті, стикаються з внутрішніми конфліктами, що підкреслює їхню людяність [Tennant 1978].

Однією з центральних тем “*Idylls of the King*” є тема кохання та вірності. Теннісон майстерний розкриває складні взаємини між персонажами, показуючи як піднесені почуття, так і гіркоту зради та розчарування. Історія трагічного кохання Ланселота та Ґвіневери, дружини короля Артура, стає одним з наскрізних мотивів збірки. Теннісон глибоко досліджує внутрішню боротьбу героїв, що виникає між пристрастю та обов'язком, між прагненням до особистого щастя та відданістю високим ідеалам. В ідилії “*The Last Tournament*” автор вишукано зображує моральний занепад лицарів Круглого Столу, який є наслідком їхніх гріхів та зради початкових принципів Артура “*The glory of Round Table is no more"* [Tennyson 1896].

Цей занепад, значною мірою пов’язаний із гріхами, представленими у “*Lancelot and Elaine*”, яка втілює ідею розкладу суспільства через зневагу до моральних ідеалів. Теннісон з неперевершеною поетичною вправністю передає душевні муки та моральні дилеми своїх персонажів. Поет зображує, як особисті слабкості та пристрасті руйнують гармонію ідеалізованого світу Круглого Столу, залишаючи простір для рефлексій над людською природою та неминучістю моральних конфліктів [Tennyson 1896].

Іншою важливою темою “*Idylls of the King*” є тема долі та приреченості. Попри всі зусилля короля Артура та його лицарів створити ідеальне суспільство, засноване на принципах честі та справедливості, їхні

мрії та сподівання зазнають краху. Теннісон показує, як внутрішні конфлікти та слабкості персонажів, а також зовнішні обставини та інтриги поступово руйнують світ Камелоту. Трагічна доля королівства стає метафорою крихкості та недосконалості людських прагнень, а також нагадуванням про те, що навіть найвищі ідеали не можуть встояти перед силою пристрастей та жорстокістю реального світу [Jacobs 1970].

А. Теннісон приділяє велику увагу психологічній глибині своїх персонажів, розкриваючи їхні думки, почуття та мотивації. Кожен з героїв "*Idylls of the King*" — від благородного Артура до зрадливого Мордреда постає перед читачем як складна та неоднозначна особистість зі своїми страхами, сумнівами та прагненнями. Поет майстерно передає внутрішні конфлікти своїх персонажів, показуючи, як вони борються зі своїми пристрастями та слабкостями, намагаючись зберегти вірність ідеалам та обов'язку. Як, наприклад, у сцені, де Ґвіневера, дивлячись на Артура, відчуває глибокий жаль і сумніви: *"He spoke, and taking all his younger knights, / Down the slope city rode, and sharply turned / North by the gate. In her high bower the Queen, / Working a tapestry, lifted up her head, / Watched her lord pass, and knew not that she sighed"* [Tennyson 1896]. Ця цитата ілюструє глибокий внутрішній конфлікт Ґвіневери, яка, спостерігаючи за відданістю і благородством Артура, відчуває жаль і сумніви через свою власну невірність і нездатність відповідати його ідеалам.

Артур стикається з незвіданими і заплутаними аспектами власної природи, що підкреслює складність людських почуттів і робить його образ ще більш багатогранним і переконливим.

Не менш глибоким та проникливим є образ королеви Ґвіневери – жінки, яка, виявляючи відданість до короля Артура, тим не менше, йде на поводу у своєї пристрасті, а саме через кохання до Ланселота, та страждає від наслідків своєї зради. Теннісон показує складність та суперечливість натури Ґвіневери, її душевну боротьбу між коханням та обов'язком, між егоїстичними бажаннями та турботою про благо королівства. У поемі

“Guinevere” поет досягає неперевершеної емоційної сили, передаючи розпач та каяття королеви, яка усвідомлює руйнівні наслідки своїх дій. Її внутрішній біль та усвідомлення провини особливо яскраво передані у рядках: “*Ah my God, / What might I not have made of thy fair world, / Had I but loved thy highest creature here? / It was my duty to have loved the highest*” [Tennyson 1896].

“*Idylls of the King*” вражають своєю поетичною майстерністю та багатством художніх засобів. Теннісон віртуозно володіє словом, створюючи образи, які запам’ятовуються, сповнені символізму та алегорій. Його поетична мова відзначається музичністю та мелодійністю, а вірші часто нагадують магічні заклинання, здатні зачарувати читача та перенести його в чарівний світ Артуріани. Поет майстерно використовує алітерацію, асонанс та інші засоби звукопису, надаючи своїм творам особливої виразності та емоційної сили, як це видно у рядках: “*Swallowed in sudden gloom or shown again / Dappled with damask, on the windward lawns, / The crown and headland*” [Tennyson 1896].

Особливої уваги заслуговує метрична організація “*Idylls of the King*”. Теннісон обирає для своїх поем білий вірш, який допомагає йому висловити думки та почуття шляхом використання п'ятистопного ямбу без рими, який надає творам епічного звучання та дозволяє поету вільно виражати свої думки та почуття. Водночас, відмова від рими не позбавляє вірші Теннісона музичності та гармонійності, а навпаки, надає їм особливої плавності та природності звучання. Завдяки віртуозному володінню білим віршем поет досягає неперевершеної виразності та емоційної проникливості своїх творів [Pinion 1984, p. 172].

Психологічна глибина надає “*Idylls of the King*” особливої переконливості та емоційної сили. Один найяскравіших прикладів психологічного реалізму Теннісона позначається на образі Ланселота. найдоблеснішого з лицарів Круглого столу, який, однак, зраджує свого короля та друга, покохавши його дружину Ґвіневеру. Поет з неперевершеною майстерністю розкриває душевні муки Ланселота, його боротьбу між

коханням та честю, між пристрастю та обов'язком: “*For Lancelot was the first in Tournament, / But Arthur mightiest on the battle-field”* [Tennyson 1896].

У поемі “*Lancelot and Elaine*” А. Теннісон досягає вершин психологічного аналізу, показуючи, як почуття провини та сорому роз'їдають душу героя, позбавляючи його спокою та радості життя. Як це видно у рядках: “*His honour rooted in dishonour stood, / And faith unfaithful kept him falsely true*” [Tennyson 1896].

Збірка “*Idylls of the King*” стала одним з найвищих досягнень Альфреда Теннісона як поета та мислителя. У цих творах він зумів поєднати свою любов до старовинних легенд та переказів з глибоким філософським осмисленням одвічних проблем людського буття. Теннісон не просто переповідає знайомі сюжети, а переосмислює їх, наповнює новим змістом та актуальністю для свого часу. Через історію короля Артура та його лицарів поет розмірковує над такими фундаментальними питаннями, як природа добра і зла, межі людських можливостей, конфлікт між особистими бажаннями та суспільним обов'язком.

Водночас, “*Idylls of the King*” стали відображенням духовних та моральних пошуків самого Теннісона. У цих творах поет втілив свої роздуми над сенсом життя, своє прагнення до ідеалу та своє розуміння призначення мистецтва. Для Теннісона поезія була не просто формою самовираження, а способом осягнення істини та передачі незмінних цінностей людства. “*Idylls of the King*” стали квінтесенцією його поетичного та філософського світогляду, увібравши в себе всі найважливіші теми та ідеї його творчості. Як поет висловлює в поемі “*The Passing of Arthur”: “The old order changeth, yielding place to new, / And God fulfils / Himself in many ways, / Lest one good custom should corrupt the world.*” [Tennyson 1896]. Ця цитата підкреслює ключову ідею Теннісона про неминучість змін та оновлення, необхідних для збереження гармонії та цінностей у світі. Вона підтверджує, що *“Idylls of the King”* є відображенням його філософського світогляду, в якому традиції трансформуються, щоб не втратити своєї значущості.

Популярність та визнання збірки ще за життя Теннісона свідчать про те, наскільки глибоко ці твори відгукнулися в серцях його сучасників. Збірка здобула схвальні відгуки критиків та захоплення читачів, які побачили в ній відображення своїх власних духовних пошуків та прагнень [Genung 1907, Pallen 1904]. Його збірка стала справжнім культурним феноменом вікторіанської епохи, а окремі рядки з них увійшли до загального вжитку як крилаті вислови та афоризми. До найвідоміших відносять: "*Authority forgets a dying king*" та "*The old order changeth, yielding place to new*" [Tennyson 1896]. Популярність збірки сприяла зростанню слави Теннісона як національного поета Англії, а також утвердженню його статусу одного з найвидатніших митців свого часу.

Значення "*Idylls of the King*" не обмежується лише їхнім впливом на сучасників Теннісона. Ці твори продовжують жити та надихати читачів у різних куточках світу, знаходячи відгук у серцях людей різних епох та культур. Глибокий філософський зміст та неперевершена поетична майстерність роблять їх актуальними та близькими для читачів XXI століття, які, як і герої Теннісона, шукають відповіді на одвічні питання людського буття. Збірка залишається невичерпним джерелом мудрості та краси, а її вивчення та переосмислення відкривають все нові грані творчого генія Альфреда Теннісона.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що вищезгадана збірка займає центральне місце у його творчості та є одним з найвищих досягнень англійської поезії XIX століття. У цих творах поет зумів поєднати свою любов до старовинних легенд з глибоким філософським осмисленням вічних проблем людського буття, створивши справжній шедевр, який інтегрував у собі всі найкращі риси його поетичного стилю [Tennyson 1896].

Збірка "Idylls of the King" є не лише вершиною творчості Альфреда Теннісона, але й своєрідним підсумком його життєвого шляху як поета та мислителя. У збірці знайшли відображення всі найважливіші теми та ідеї, які хвилювали Теннісона протягом його творчої кар'єри – від юнацьких роздумів

про кохання та дружбу до зрілих філософських пошуків сенсу життя та призначення людини. "*Idylls of the King*" стали результатом багаторічної напруженої праці та духовних шукань поета, увібравши в себе весь його життєвий та творчий досвід.

Роботі над "*Idylls of the King*" Теннісон присвятив більшу частину свого життя. Від перших задумів до остаточного завершення збірки минуло понад чверть століття, протягом яких Теннісон невтомно шліфував свою майстерність, відточував кожен рядок та образ, прагнучи досягти досконалості форми та глибини змісту. Ця наполеглива праця над "*Idylls of the King*" стала для поета справжньою школою поетичної майстерності та філософського осягнення світу.

Водночас, "*Idylls of the King*" відобразили творчу еволюцію Теннісона, його духовні та моральні пошуки. У цих творах поет втілив своє прагнення до ідеалу, своє розуміння добра і зла, свої роздуми над природою людських стосунків та призначенням мистецтва. А. Теннісон використовує легенди про короля Артура та лицарів Круглого столу як своєрідну призму, крізь яку він намагається осягнути одвічні закони буття та місце людини у світі. Через образи своїх героїв поет розкриває складність та суперечливість людської природи, показує її величні злети та трагічні падіння [Tennyson 1896].

Однією з центральних думок "*Idylls of the King*" є те, що навіть найвищі ідеали та прагнення людини приречені на поразку перед силою пристрастей та недосконалістю світу. Теннісон показує, як мрії короля Артура про створення ідеального суспільства, заснованого на принципах честі, справедливості та вірності, зазнають краху через внутрішні конфлікти та слабкості його лицарів. Навіть найдоблесніші герої виявляються нездатними протистояти спокусам та зберегти вірність своїм обітницям, що призводить до руйнування світу Камелоту.

У поемі "*Idylls of the King*" Теннісон висловлює сумніви щодо результатів пошуку Святого Граалю, що передаються словами короля Артура: *"Was I too dark a prophet when I said / To those who went upon the Holy*

Quest / That most of them would follow wandering fires / Lost in the quagmire? lost to me and gone / And left me gazing at a barren board / And a lean Order— scarce returned a tithe" [Tennyson 1896].

Проте, попри трагічний фінал історії короля Артура, "*Idylls of the King*" не є песимістичним твором. Теннісон вірить у незнищенність високих ідеалів та прагнень людського духу, які, навіть зазнавши поразки в реальному світі, продовжують жити в серцях людей та надихати їх на нові звершення. Поет стверджує цінність людських зусиль та пошуків, навіть якщо вони не завжди увінчуються успіхом. У цьому полягає глибокий гуманістичний пафос збірки "*Idylls of the King*", який стверджує величність та красу людського духу, здатного піднятися над власними слабкостями та прагнути до вищих цілей.

"*Idylls of the King*" стали також відображенням естетичних поглядів Альфреда Теннісона та його розуміння ролі мистецтва в житті людини та суспільства. Для поета поезія була не просто формою самовираження, а способом пізнання істини та передачі класичних цінностей людства. Теннісон вірив у здатність мистецтва облагороджувати людські душі, пробуджувати в них прагнення до краси та добра. Це переконання яскраво виражено у рядках: "*The old order changeth, yielding place to new, / And God fulfils Himself in many ways, / Lest one good custom should corrupt the world*" [Tennyson 1896]. Ця цитата підкреслює віру Теннісона в оновлення та прогрес як фундаментальні цінності, що ведуть до вдосконалення світу, зокрема через мистецтво, яке сприяє цим змінам. Вона вказує на його здатність бути інструментом божественного порядку та моральної трансформації.

Через історію короля Артура та його лицарів Теннісон розмірковує над актуальними для вікторіанського суспільства питаннями – над природою влади та лідерства, над конфліктом між особистими бажаннями та суспільним обов'язком, над роллю жінки в суспільстві та родині.

У поемі автор описує стан Британії як землі, розірваної міжусобицями та зовнішніми загрозами, що призвело до деградації людських цінностей і

панування дикої природи: “*For many a petty king ere Arthur came / Ruled in this isle, and ever waging war / Each upon other, wasted all the land; / And still from time to time the heathen host / Swarmed overseas, and harried what was left. / And so there grew great tracts of wilderness, / Wherein the beast was ever more and more, / But man was less and less, till Arthur came.”* [Tennyson 1896].

А. Теннісон, звернувшись до легенд про короля Артура, зумів створити своєрідний національний епос, який увібрав у себе найкращі риси та цінності британського народу.

2.3 Чоловічі образи у репрезентації поета

Порівняльний аналіз образів у поезіях Альфреда Теннісона є важливим аспектом ґендерного підходу до вивчення його творчості. Для проведення такого аналізу доцільно звернутися до методики деконструкції, запропонованої П. Баррі у праці “*Beginning Theory*”, про яку вже йшлося у цій роботі [Barry 2002]. Ця методика передбачає критичний аналіз бінарних опозицій та ієрархій, які структурують текст та його значення. Застосування деконструкції до поезій Теннісона дозволяє виявити та проблематизувати ґендерні стереотипи та владні відносини, а також дослідити можливості їхнього підриву та трансформації.

Аналіз образів у збірці “*Idyls of the King*” слід розпочати з ключової постаті – славетного короля Артура, який у середньовічних творах символізує ідеали честі, відваги та моральної чистоти, виступаючи яскравим прикладом патріархальної маскулінності. Саме такі характеристики стають основою для зображення А. Теннісоном свого головного героя: Артур наділений «левиним серцем», сміливо долає ворогів, розширює межі своїх володінь і встановлює мир та справедливість у своїй державі.

З перших хвилин прочитання поеми “The Coming of Arthur”, Твір починається з представлення монарха, який миттєво виявляє свою непохитність і здатність до рішучих кроків: “*But – for he heard of Arthur newly crowned, / Though not without a uproar made by those / Who cried, “He is not Uther son” – the King / Sent to him, saying, “Arise, an help us thou! / For here between the man and beast we die*” [Tennyson 1896]. У цьому уривку А. Теннісон зображує молодого Артура, який, попри суперечки щодо його походження, без вагань приймає виклик, доводячи свою відданість народові та готовність стати його захисником.

Середньовічні уявлення про чоловічу красу та формування характеру зазвичай не акцентували увагу на фізичних рисах героїв, тоді як у творах А. Теннісона образ головного героя стає більш деталізованим і виразним. Вже з першої сутички ми бачимо демонстрацію фізичної мощі та героїзму монарха: Артур бере участь у поєдинку з велетом, що здолав усіх його лицарів: “*And now the King, as here and there that war / Went swaying; but the Powers who walk the world / Made lightnings and great thunders over him, / Till Arthur by main might, And mightier of his hands with every blow, / Thre the kings / Carados, Urien, Cradlemont of Wal Claudias, and Clariance of Northumberland, The K Brandagoras of Latangor, With Anguisant of E Morganore, And Lot of Orkney*” [Tennyson 1896].

Образ короля в поемах А. Теннісона формується через акцентування та гіперболізацію традиційних маскулінних якостей. Виразний приклад військової відваги Артура можна спостерігати в його невпинній та незламній боротьбі з бунтівними підданими, саксами та римлянами, яка неминуче завершується його тріумфом: “*Then rose the King and moved his host by night, / And ever pushing forward, and led the fight / On Saxons, and with battle-axe in hand, / He clove the heathen ranks, and drove them back / And smote their horde, and won the field*.” [Tennyson 1896].

Яскравою рисою Артура є висловлювання сера Ланселота, який з патосом зазначає: “*Our Arthur, the lion in battle, together with him / We would have conquered all enemies*” [Tennyson 1896].

В доповнення до соціального образу Артура, А. Теннісон підкреслює його рішучість і лідерські навички, які ще більше підсилюють його видатну мужність: “*Then quickly from the foughten field he sent / Ulfius and Brastias and Bedivere / His new-made knights to King Leodogran / Saying, "If I in aught have served thee well, / Give me thy daughter Guinevere to wife*” [Tennyson 1896].

В цьому випадку, автор акцентує увагу на самовпевненості та лідерських якостях Артура, який після здобуття перемоги на полі бою без роздумів робить важливі дії для укріплення свого королівства та налагодження особистих взаємин.

Порівнюючи Артура з королем звірів – левом (“*Our Arthur, the lion in battle*”) [Tennyson 1896], поет підкреслює його непереможність і монархічну велич. Лев, як символ сили та мужності, ілюструє здатність Артура бути захисником і лідером, який безстрашно бореться за справедливість. Інше порівняння – “*Eagle in the sky*” [Tennyson 1896] – акцентує його стратегічне мислення та здатність домінувати над іншими, як орел, що панує над своїм простором із висоти.

"Орел також символізує владу та гостроту зору, що вказує на здатність Артура передбачати майбутнє, мудро керувати своїм королівством і приймати стратегічні рішення з виваженістю. Метафора “God of war” [Tennyson 1896] підносить Артура до рівня божественного покровителя, наголошуючи на його непереможності та ролі захисника свого народу в битвах. Ці символи не лише утверджують образ Артура як ідеального лицаря, але й надають йому міфологічний статус втілення влади, сили, справедливості та захисту. Таким чином, у зображенні А. Теннісона король Артур постає носієм не лише духовної величі та моральної досконалості, але й виразної маскулінності, що знаходить своє втілення у фізичних

характеристиках і зовнішньому вигляді." (не забувай що треба переписати цей текст не повторючи слова які вже вживалися тут)

Застосування образу орла уособлює не тільки верховенство та проникливість Артура, але й його здатність передбачати події, мудро керувати своїм королівством і приймати стратегічно обґрунтовані рішення. Порівняння з «богом війни» [Tennyson 1896] підносить Артура до рівня божественного захисника, підкреслюючи його непереможність та роль охоронця свого народу в битвах. Ці символи не тільки зміцнюють образ Артура як ідеального лицаря, але й надають йому міфологічний статус, уособлюючи владу, силу, справедливість та захист. Таким чином, у творчості А. Теннісона, король Артур є носієм не тільки духовної величі та моральної досконалості, але й відвертої мужності, яка відбивається у його фізичних характеристиках і зовнішності.

Ідеал досконалої особистості в поемі вікторіанського поета розкривається також через зображення моральних чеснот Артура: він постає як справедливий суддя, захисник закону і підтримка для всіх пригноблених. Саме Артур створює Круглий Стіл – товариство найхоробріших лицарів, яке має на меті захищати слабких і карати злочинців. Крім того, він є гарантом і натхненником дотримання своїми васалами кодексу лицарської честі: “*But when he spake and cheered his Table Round / With large, divine, and comfortable words, / Beyond my tongue to tell thee—I beheld / From eye to eye through all their Order flash / A momentary likeness of the King*” [Tennyson 1896].

Важливо відзначити, що при більш уважному прочитанні творів Теннісона можна побачити що автор несвідомо зобразив деякі негативні аспекти характеру Артура вказують на його недосконаліть, що дещо підриває його ідеалізовану натуру.

Серед основних негативних характеристик Артура, на які вказують критики, виділяються його надмірна довірливість та бездіяльність [Ahern 2004, p. 95]. Його небажання визнати очевидні проблеми та рішуче протистояти Ланселоту спричиняє розпад Круглого Столу. Це можна

тлумачити як слабкість Артура та його нездатність запобігти внутрішньому занепаду свого королівства. Супротивники Артура, зокрема Вів'єн, висміюють його за відмову прийняти правду, ставлячи під сумнів його мужність і моральну стійкість.: "*Man! is he man at all, who knows and winks? / Sees what his fair bride is and does, and winks?*" [Tennyson 1896].

Його надмірний ідеалізм, який вимагає від лицарів дотримання занадто високих і часто недосяжних моральних стандартів, породжує певну критику серед його власних васалів. Наприклад, Трістрам іронічно запитує: "*Can Arthur make me pure as any maiden child?*" [Tennyson 1896], натякаючи на те, що вимоги короля вимагають ґендерної інверсії, адже лицарі, які мали демонструвати маскулінні рішучість та активність, стикаються з необхідністю виконання стандартів, ближчих до фемінної чистоти. Трістрам також зазначає, що початкові клятви, які здавалися «здоровим безумством», надихали лицарів на подвиги, але згодом ці ж обіцянки стали для них непосильним тягарем: "*And so the realm was made; but then their vows – First mainly through that sullying of our Queen – Began to gall the knighthood*" [Tennyson 1896].

Таким чином, вимоги Артура, попри їх високу моральну основу, стали однією з причин конфліктів і деградації лицарської спільноти, підриваючи його авторитет як ідеального правителя.

Таким чином, у підтексті формується дещо амбівалентне сприйняття образу Артура, адже поет наділяє його не лише традиційно маскулінними, але й фемінними рисами, такими як емоційність, невпевненість і схильність до вагань. Наприкінці свого життя Артур остаточно втрачає віру у свою місію, не побачивши божественного задуму чи сенсу в своїх спробах побудувати ідеальний світ лицарського суспільства. У поемі "*The Passing of Arthur*" він відкрито визнає свою духовну поразку. Його поразка полягає у втраті віри в те, що його зусилля зі створення ідеального лицарського суспільства справді відповідали божественному задуму, залишаючи його на порозі смерті із гірким усвідомленням марності своїх прагнень: "*I found Him*

in the shining of the stars, / I marked Him in the flowering *of His fields, / But in His ways with men / I find Him not. / I waged His wars, and now I pass and die*" [Tennyson 1896]. Таким чином, у поемі А. Теннісона простежується певна десакралізація образу величного Артура, який виявляється далеко не таким ідеальним, як це могло здаватися на перший погляд.

Нагадаємо, що середньовічний куртуазний кодекс поведінки передбачав і чуттєво-творчий елемент, зокрема вміння витончено виражати свої почуття, складати вірші та захищати честь своєї дами. У поемі А. Теннісона Артур постає не лише як суспільна фігура, залучена до перипетій звитяжного побуту Камелота, але й як яскрава особистість, здатна до творчог о самовираження: "*Blow, trumpet, for the world is white with May; / Blow trumpet, the long night hath rolled away! / Blow through the living world—'Let the King reign*" [Tennyson 1896].

Подружнє життя короля в середньовічних легендах зазвичай залишалося поза фокусом оповіді, однак у творчості вікторіанського письменника цей аспект стає важливою складовою іміджу головного героя. Вікторіанські уявлення про шлюбні стосунки диктували їхній стриманий і ритуалізований характер, адже взаємини між чоловіком і жінкою мали бути прихованими від сторонніх очей і залишатися приватною сферою.

У поетичному циклі А. Теннісона матримоніальні стосунки Артура і Ґвіневери змальовані з помітною обережністю. Взаємини короля і королеви постають через призму вікторіанських норм, які не дозволяють занурюватися у деталі особистого життя, зберігаючи його в межах соціально прийнятного ідеалу. Такий підхід надає образу протаґоніста додаткової цілісності, гармонізуючи його публічну і приватну роль.

Читачеві стає очевидним, що Артур кохає свою обраницю та прагне гармонійного сімейного життя: "*Then Arthur.../ Desiring to be joined with Guinevere;...But were I joined with her / Then might we live together as one life / And reigning with one will in everything / Have power on this dark land to lighten it / And power on this dead world to make it live*" [Tennyson 1896]. Однак після

того, як він дізнається про зраду королеви, Артур звертається до раціонального мислення, що підкреслює його маскулінність. Хоча він і проявляє вагання (ознака фемінності), проте приймає рішення залишити Ґвіневеру. Для Теннісонівського короля повага в суспільстві є важливішою за особисті емоції: "*Yet must I leave thee, woman, to thy shame. / I hold that man the worst of public foes / Who either for his own or children's sake, / To save his blood from scandal, lets the wife / Whom he knows false, abide and rule the house*" [Tennyson 1896]. Ці слова демонструють, що Артур ставить суспільну відповідальність та свої королівські обов'язки вище за особисті почуття, приймаючи рішення, засноване на розумі, а не емоціях.

У цілому, образ короля Артура корелює з вікторіанським ідеалом маскулінності, репрезентуючи захоплення автора середньовічним героєм як уособленням сили, активності та раціональності. Водночас у його характері присутні фемінні риси, які, хоч і знижують героїчність та підривають беззаперечний авторитет Артура, роблять його образ ближчим до реального життя.

У патріархальному суспільстві чоловічі ролі займали центральне місце, і це знаходило відображення в літературі, де домінували чоловічі образи. У поетичній збірці А. Теннісона значна частина уваги приділена лицарям Круглого Столу, які уособлюють ідеал васальної вірності та активної маскулінності. Ланселот, Ґавейн, Ґалахад і Персеваль виступають як втілення ідеального вікторіанського джентльмена: вони демонструють бездоганну відданість своєму сюзерену, виявляють себе як хоробрі воїни на полі бою, благородні захисники честі та справедливості.

Крім того, ці лицарі активно борються за своє право брати участь у політичному житті Камелота, підтверджуючи свою значущість не лише у військовій, але й у громадській сфері. А. Теннісон змальовує лицарів Круглого Столу як відважних, доблесних і шляхетних воїнів, які залишаються вірними ідеалам свого короля та втілюють риси, що відповідають вікторіанським уявленням про героїзм і мужність: *"Be thou the*

king, and we will work thy will / Who love thee." Then the King in low deep tones, / And simple words of great authority, / Bound them by so strait vows to his own self, / That when they rose, knighted from kneeling, some / Were pale as at the passing of a ghost, / Some flushed, and others dazed, as one who wakes / Half-blinded at the coming of a light" [Tennyson 1896]. Ця цитата демонструє, як Артур через свої слова та лідерські якості надихає лицарів на вірність і відданість королю та його ідеалам.

У творі "*Gareth and Lynette*" молодий Гарет, маючи намір стати лицарем, звертається до Артура з проханням включити його до Круглого Столу. Його мати, королева Беллісента, намагається відмовити його від цього ризикованого кроку, прагнучи зберегти його в безпеці та далеко від бойових сутичок: "*Stay, my best son! ye are yet more boy than man. / Thine easeful biding here, and risk thine all, / Life, limbs, for one that is not proven King? / Stay, till the cloud that settles round his birth / Hath lifted but a little. Stay, sweet son*" [Tennyson 1896].

Однак Гарет проявляє незламну рішучість, обираючи шлях честі та доблесті. Він прагне стати лицарем і служити королю Артуру, не зважаючи на небезпеки та труднощі, які йому доведеться подолати. Лицарі Круглого Столу символізують основні засади куртуазного кодексу честі: військову доблесть, беззаперечну вірність своєму сюзерену, захист знедолених і відданість християнським цінностям, які для них стають найвищими життєвими принципами.

Попри те, що ці ідеали часто були недосяжними у реальному житті, вони резонували з ідеалами вікторіанського чоловічого суспільства. У циклі поем "*Idylls of the King*" лицарі Круглого Столу постають не лише воїнами, але й уособленням доброчесності та відданості високим ідеалам. Їхнє прагнення до духовного і морального вдосконалення є центральною складовою їхньої місії. Гарет, визначаючи своє покликання, стверджує: "*Man am I grown, a man's work must I do. / Follow the deer? Follow the Christ, the*

King, Live pure, speak true, right wrong, follow the King — Else, wherefore born?" [Tennyson 1896].

Його слова підкреслюють важливість чистоти, правдивості, боротьби за справедливість і відданості своєму королю, акцентуючи моральний і духовний вимір лицарського ідеалу.

Ці слова підкреслюють важливість чистоти, правдивості, боротьби за справедливість і вірності своєму королю.

Таким чином, Гарет демонструє, що шлях лицарства є не лише боротьбою за честь і доблесть, а й способом досягнення моральної досконалості, що відображає загальний ідеал лицарів Круглого Столу.

Антагоністом у поемах про короля Артура є Мордред, його племінник, який представляє негативний образ. Незадоволений відведеною йому суспільною роллю, Мордред порушує лицарський кодекс честі, проявляючи риси, які суперечать ідеалам маскулінності. Його дії характеризуються слабкістю та поведінкою, яку традиційно приписували жінкам, зокрема підступністю, зарозумілістю й зрадливістю [Lupack 2014, с. 86].

Така характеристика Мордреда підкреслює його антагонізм до ідеалів Артура, одночасно розкриваючи упередженість патріархального погляду, що ототожнював подібні риси з жіночністю.

Відкидаючи ієрархію лицарського світу та прагнучи узурпувати трон Камелота, Мордред стає причиною загибелі Артура та занепаду королівства. Цей негативний персонаж є уособленням ганебної, токсичної маскулінності. Засліплений жагою влади та помсти, під впливом інтриг Вів'єн і керований егоїстичними мотивами, він спрямовує свої підступи проти найближчих для Артура людей — його вірного лицаря Ланселота та королеви Ґвіневери, підриваючи основи Камелота. У поемі "*Idylls of the King*" цей мотив підкреслюється такими рядками: "*For hither had she fled, her cause of flight / Sir Modred; he that like a subtle beast / Lay couchant with his eyes upon the throne, / Ready to spring, waiting a chance: for this / He chilled the popular*

praises of the King / With silent smiles of slow disparagement; / And tampered with the Lords of the White Horse" [Tennyson 1896].

Мордред демонструє підступність і маніпулятивність, що стають його основними інструментами у боротьбі за трон. Його дії спрямовані не лише на досягнення особистих амбіцій, але й на руйнування моральних і соціальних основ лицарського світу, які Артур намагався зберегти.

У вікторіанському суспільстві чоловіків сприймали передусім як активних учасників суспільного життя — політиків, воїнів, законодавців, підприємців. Жінкам натомість відводили другорядну роль, обмежену приватною сферою, причому емоції та почуття розглядалися як виключна прерогатива жінок. У цьому контексті можна стверджувати, що вікторіанські ідеали значною мірою перегукувалися зі середньовічними патріархальними стереотипами, що визначали жорсткий поділ соціостатевих ролей.

2.4 Жіночі образи у рецепції митця

Роль жінки в поемі А. Теннісона висвітлюється через образ Прекрасної дами, яка була центральною фігурою куртуазного етикету та ідеалізованого кохання. У лицарському середовищі це кохання мало особливий статус і оригінальне трактування. Переосмислюючи середньовічні легенди про короля Артура, А. Теннісон звертається до цієї теми, представляючи Прекрасну даму як ключову постать лицарського суспільства, однак через призму вікторіанських моральних цінностей.

Очевидно, що Прекрасна дама в поемі А. Теннісона, як і в середньовічних легендах, уособлюється в образі дружини Артура — Ґвіневери. Поет підносить королеву як взірець краси, вроди й чеснот, що відповідає традиціям куртуазної поезії. У сцені весілля Артура й Ґвіневери Теннісон із захопленням змальовує її вроду: "*Far shone the fields of May*

through open door / The sacred altar blossomed white with May / The Sun of May descended on their King / They gazed on all earth's beauty in their Queen Rolled incense and there past along the hymns / A voice as of the waters while the two / Sware at the shrine of Christ a deathless love" [Tennyson 1896].

Цей уривок підкреслює ідеалізацію Ґвіневери як уособлення всього прекрасного та піднесеного, притаманного жіночому ідеалу в лицарській традиції. Її образ слугує не лише прикрасою сюжету, а й відображає морально-етичні цінності, які А. Теннісон прагне донести через переосмислення куртуазного етикету з позицій вікторіанської доби.

Образ королеви відповідає лицарському ідеалу Дами — неземної красуні, яка надихає закоханого в неї лицаря на героїчні вчинки.

Поступове розкриття мотиву гріховності та чуттєвості Ґвіневери в циклі показує її нездатність залишатися вірною своєму чоловікові. Підкреслені жіночі риси цього персонажа проявляються не лише у зовнішній красі та привабливості, але й у внутрішній недосконалості: вона постає слабкою, емоційно нестабільною і схильною до гріховних спокус. Негативні риси Ґвіневери особливо яскраво виявляються в її стосунках з Ланселотом, де вона зраджує свого майже ідеального чоловіка. Її нездатність залишатися вірною Артуру та протистояти спокусам свідчить про домінування жіночої сторони в її характері.

Цікаво, що поет трактує адюльтер Ґвіневери як своєрідну хворобу, внутрішню слабкість, яка заслуговує на співчуття. Її гріх, хоч і засуджується, подається як природна людська слабкість, яку можна спокутувати через каяття. Наступні рядки відображають цю ідею: "*And all is past, the sin is sinned, and I, / Lo! I forgive thee, as Eternal God / Forgives: do thou for thine own soul the rest."* [Tennyson 1896]. У фіналі Ґвіневера самостійно вирішує піти до монастиря, і це рішення стає наслідком її глибокого каяття та сорому за скоєну зраду.

Таким чином, Теннісон зображує Ґвіневеру не лише як втілення краси та жіночності, але й як символ людської слабкості, підкреслюючи можливість її духовного очищення через щире каяття.

Тож покаяння Ґвіневери у монастирі Альмесбері передано щиро і відверто. Її слова сповнені глибокого усвідомлення своєї провини та бажання спокутувати гріхи, що підкреслює її внутрішнє переродження і прагнення до очищення: "*Queen Guinevere had fled the court and sat / There in the holy house at Almesbury / Weeping none with her save a little maid ... Beneath a moon unseen albeit at full*" [Tennyson 1896].

Цей образ також вирізняється своєю неоднозначністю, оскільки жіноча природа королеви гармонійно поєднується з маскулінними рисами. У певний момент вона усвідомлює власну провину та намагається протистояти стереотипам і обмеженням, які накладає на неї патріархальне суспільство. Ґвіневера бере на себе активну роль, демонструючи внутрішню силу та здатність до саморефлексії.

Артур, будучи закоханим у свою дружину, ідеалізує її, водночас егоїстично і беззастережно очікуючи від неї взаємності та абсолютної відданості. Такий підхід до їхніх стосунків підкреслює конфлікт між ідеалізованим образом жінки та її реальними почуттями та прагненнями. Проте Ґвіневера не може і не бажає грати роль покірної дружини, зокрема вона проявляє ініціативу: "*I hear of rumours flying through your court. / Our bond, as not the bond of man and wife, / Should have in it an absoluter trust / To make up that defect: let rumours be: / When did not rumours fly*" [Tennyson 1896]. Це призводить до краху їхнього шлюбу і, зрештою, Камелота [Ahern 2004, p. 97].

Королева критикує Артура за його нереалістичні очікування та байдужість до потреб і бажань оточуючих, зокрема її самої. Вона зауважує, що Артур надто заглиблений у свої мрії про створення ідеального суспільства, не помічаючи їхньої ілюзорності. Королева відчуває, що король використовував її як засіб для реалізації своїх амбіцій і планів, нехтуючи її

почуттями. Це усвідомлення приходить до Ґвіневери, коли вона розмірковує про своє життя з Артуром і відкрито висловлює свої переживання: "*For, saving I be joined to him that reigns, / I seem as nothing in the mighty world, / And cannot will my will, nor work my work / Wholly, nor make myself in mine own realm / A lady whom the poorer sort may bless*" [Tennyson 1896].

Ці слова підкреслюють її внутрішнє розчарування і відчуття власної неспроможності реалізувати себе в тіні короля, який, на її думку, нехтував її особистими прагненнями заради вищих, але далеких від реальності ідеалів.

Її внутрішня боротьба між почуттям суспільного обов'язку, любов'ю до Артура, пристрастю до Ланселота та усвідомленням провини за зраду відкриває образ Ґвіневери як складної, багатогранної постаті. Вона не вписується у традиційну середньовічну дихотомію «добра» і «зла» [Ahern 2004, с. 107]. Суперечливий характер героїні, яка поєднує в собі як фемінні, так і певні маскулінні риси, свідчить про зрушення у вікторіанському розумінні жіночої ролі в суспільстві та уявленнях про жіноцтво.

Попри те, що А. Теннісон звертається до теми подружньої зради королеви, він описує цей епізод доволі стримано, уникаючи деталей, які могли б шокувати консервативну аудиторію його епохи. Таким чином, він не лише зберігає репутацію Ґвіневери, але й робить її образ більш прийнятним для вікторіанського читача.

Теннісон натякає читачеві, що описаного у середньовічних легендах адюльтеру між Ґвіневерою та Ланселотом насправді могло і не бути. Зокрема, остання зустріч закоханих, яку Мордред використав для своїх інтриг, зображена як емоційно напружений і водночас зворушливий момент, що, по суті, мав покласти край їхнім стосункам: "*Hands in hands, and eye to eye, / Low on the border of her couch they sat Stammering and staring. / It was their last hour, / A madness of farewells*" [Tennyson 1896].

Такий підхід до подружньої невірності відповідає вікторіанським уявленням про жіночу сексуальність, яка сприймалася як щось протиприродне і гріховне. Наприкінці XIX століття в суспільстві домінувала

ідея про необхідність суворого підпорядкування жіночої суб'єктивності існуючим соціальним нормам. Водночас традиційні гуманітарні методології здебільшого ігнорували ґендерний вимір у своїх дослідженнях, підтримуючи образ жінки, чия роль обмежувалася домашніми обов'язками, а активна участь у суспільному житті вважалася небажаною або недосяжною.

Теннісон у своїй поемі, хоча і ґрунтується на середньовічних легендах, віддзеркалює вікторіанські погляди, що додає його творам сучасного для того часу звучання і підкреслює складність сприйняття жіночої ролі в суспільстві та літературі.

Як підкреслює К. Ґлідд, «середньовікторіанська риторика, що захоплено оспівувала чесноти «ангельських» і домашніх жінок, значною мірою сприяла формуванню історичного уявлення про те, що жінки свідомо відмовлялися від активної ролі у виробничих секторах, обираючи натомість життя, зосереджене навколо домашнього господарства» [Gleadle 2017, p. 59].

Будь-який прояв жіночої чуттєвості у вікторіанському суспільстві зазнавав суворого осуду, і жінкам нав'язувалася необхідність демонструвати асексуальність та повну покірність своїм чоловікам. У поемах А. Теннісона гріхопадіння Ґвіневери, яке суперечить цим нормам, стає причиною трагічних наслідків для Камелота. Таким чином, можна стверджувати, що митець у своїх творах не виходить за межі усталених вікторіанських моральних стереотипів щодо міжстатевих стосунків, відображаючи тогочасні погляди на жіночу поведінку та роль у суспільстві: *"For think not, though thou wouldst not love thy lord, / Thy lord hast wholly lost his love for thee. / I am not made of so slight elements. / Yet must I leave thee, woman, to thy shame. / I hold that man the worst of public foes / Who either for his own or children's sake, / To save his blood from scandal, lets the wife / Whom he knows false, abide and rule the house"* [Tennyson 1896]. Ця цитата підкреслює, що суспільство розглядає жіночі провини як глибокі моральні вади, а будь-який прояв жіночої чуттєвості вважається руйнівним для соціального порядку.

На відміну від різноманіття й виразної рельєфності чоловічих образів, жіночі персонажі у поетичному циклі А. Теннісона менш численні. Більшість із них зведені до другорядних ролей, представлені як пасивні, залежні від чоловіків і обмежені рамками приватного життя, що підкреслює їхню підпорядкованість суспільним і гендерним нормам того часу.

Навіть жінки, наділені владою, займають переважно допоміжні та другорядні позиції. Фея Морґана, сестра Артура, є втіленням жіночої сили, але її образ часто забарвлений у негативні тони через маніпуляції та інтриги. Вона виступає як антагоністка Артура, протиставляючи себе його ідеалам, а її магічна сила використовується для підриву гармонії в королівстві.

Іґрейна, матір Артура, виконує переважно символічну роль у його історії. Її образ втілює покору долі та материнський вплив, який стає визначальним для народження Артура. Хоча вона майже не бере активної участі в подіях, її зв'язок із Утером Пендрагоном і доленосна роль у появі майбутнього короля на світ підкреслюють її значущість.

Леді Озера постає як містична фігура, пов'язана з магією і водами. Її ключовою дією є передача Артуру меча Екскалібура — символу його влади та сили. Однак її роль залишається допоміжною: вона підтримує центральних персонажів, зокрема Артура, сприяючи розвитку їхньої історії, але не займаючи центрального місця в сюжеті. Ці жіночі образи, хоча й значущі для історії, залишаються у рамках другорядних ролей, підпорядковуючись патріархальній структурі, яка домінує у творах А. Теннісона.

Персонажки, хоч і наділені силою чи статусом, грають допоміжну роль, підтримуючи розвиток чоловічих героїв та основних сюжетних ліній. Їхня обмежена активність відображає вікторіанські погляди на жіночу роль у суспільстві.

Окремі жіночі образи в поетичному циклі А. Теннісона представлені у гіпертрофовано негативному ключі, зокрема підступна чаклунка Морґана. У її характері поет втілює середньовічні уявлення про жіночу гріховність, які перегукуються з вікторіанськими стереотипами. Цей образ акцентує на

традиційних упередженнях щодо жіночої природи, зображуючи її як джерело інтриг і руйнації: “*And sowing one ill hint from ear to ear, / While all the heathen lay at Arthur’s feet, / And no quest came, but all was joust and play, / Leavened his hall. They heard and let her be. / Thereafter as an enemy that has left / Death in the living waters, and withdrawn*” [Tennyson 1896]. Ці рядки підкреслюють, як інтриги Вів’єн, поширення чуток і її маніпуляції підривають основи Камелота, сприяючи занепаду лицарського братства. Інші представниці прекрасної статі є схематичними й позбавленими психологічної глибини, як-от: піднесено-абстрактна Леді Озера як уособлення містичних сил природи.

Жіночі персонажі у збірці “Idylls of the King” Алфреда Теннісона здебільшого створені відповідно до усталених патріархальних ґендерних стереотипів. Жінки у цьому циклі зазвичай постають у ролі охоронниць домашнього затишку, тихих і покірних супутниць своїх чоловіків-лицарів. У сфері публічного життя чи активної діяльності їхня роль є вкрай обмеженою, що підкреслює домінуючі в тогочасному суспільстві уявлення про жіночу підлеглість і другорядність [Василина, Пікалов 2024, с. 9].

Водночас А. Теннісон робить спроби модернізації й психологізації жіночих образів, що додає їм глибини та багатогранності. У деяких епізодах циклу простежується прихована критика патріархальних ґендерних норм. Автор наголошує на проактивній позиції жінки, яка прагне самостійно керувати своїм життям, демонструючи відвагу та готовність до нонконформізму. Це свідчить про прагнення Теннісона відійти від традиційних стереотипів і надати своїм героїням більшого простору для самовираження.

В образі Еніди з наступної поеми циклу “*The Marriage of Geraint*” показано кризу патріархального шлюбу, де дружина є цілковитою власністю деспотичного чоловіка.

У цій частині поеми внутрішні переживання героїні знаходять своє вираження у формі монологу, що розгортається на тлі напружених стосунків між Енідою та її чоловіком Ґерейнтом. Заглиблена у свої думки, Еніда

відкрито висловлює побоювання, що її щира й безмежна любов до чоловіка стала причиною його невдач як лицаря та принца. На її думку, ці почуття відволікли Ґерейнта від виконання його суспільних обов'язків, спричинили втрату його авторитету і призвели до поширення серед підданих чуток про його слабкість і втрату мужності через надмірну захопленість дружиною. Еніда відчуває провину за цей занепад і сумнівається у своїй здатності бути гідною та відданою супутницею для свого чоловіка: "*O noble breast and all-puissant arms, / Am I the cause, I the poor cause that men / Reproach you, saying all your force is gone? / I am the cause, because I dare not speak / And tell him what I think and what they say*." [Tennyson 1896]. Ці рядки підкреслюють її почуття провини та сумніви у власній відданості, що виникають через чутки про ослаблення Ґерейнта.

Почувши лише уривок з її монологу, Ґерейнт робить помилковий висновок про ймовірну невірність Еніди. Як наслідок, авторитарний чоловік наказує їй під час їхньої подорожі вдягти найбільш поношену й стару сукню. Ґерейнт постає як деспот, який вимагає абсолютного підкорення від своєї дружини, підкреслюючи свою домінуючу роль у шлюбі. Така поведінка відповідає нормам вікторіанських шлюбних відносин, у межах яких покора жінки вважається природною. Водночас у підтексті простежується критика цих стереотипів, адже для читача очевидно, що жорстокість чоловіка, який діє лише на підставі необґрунтованих підозр, є надмірною та несправедливою. [Василина, Пікалов 2024, с. 9].

Симпатії читача спрямовані до жінки, яка, попри внутрішні сумніви, не наважується протистояти або обговорювати це дивне рішення, покірно приймаючи волю, що їй нав'язується: "*But silently, in all obedience, ... Laid from her limbs the costly-broidered gift, And robed them in her ancient suit again, And so descended*" [Tennyson 1896].

Сюжетна структура демонструє, що жінка в умовах патріархального шлюбу змушена підкорятися волі свого чоловіка, навіть якщо це йде врозріз із її власними почуттями та прагненнями. У той же час чоловік нерідко

виявляє повну неадекватність у своїх реакціях. Таким чином, окремі спроби показати внутрішній світ жіночих персонажів і підкреслити конфлікт між особистістю та патріархальним укладом вказують на зародження нового, модерного підходу до розуміння ґендерних ролей у вікторіанській епосі.

ВИСНОВКИ

Ґендерні дослідження постали як реакція на феміністичні студії, які в середині XX століття поставили під сумнів традиційні уявлення про роль жінки в суспільстві та культурі. Поступово ґендерні студії почали виходити за межі виключно феміністичної критики, розширюючи спектр свого аналізу на інші аспекти ідентичності, включаючи маскулінність, квір-дослідження та інтерсекційні взаємодії. Ця міждисциплінарна галузь інтегрувала методологічні підходи антропології, соціології, психології, історії, мистецтвознавства, кінематографу, медієвістики та навіть медицини. Такий широкий спектр охоплення дозволяє ґендерним студіям аналізувати художні тексти як багатовимірні соціокультурні явища.

Ґендерний підхід у літературознавстві дозволяє не лише досліджувати репрезентацію чоловічих і жіночих образів, але й аналізувати, як ці образи формують уявлення про ґендер у конкретну епоху. У центрі уваги часто перебувають поняття маскулінності та фемінності, їхні варіації й зіткнення. Наприклад, жіноче письмо, яке розвивалося як окремий літературний феномен, відзначається увагою до внутрішнього світу героїнь, індивідуальних переживань та соціального обмеження. Маскулінність, своєю чергою, вивчається через концепції гегемонної влади, суспільного авторитету та фізичної сили. Кожна літературна епоха відображає власні ґендерні стереотипи, які або підтримуються, або підриваються художньою культурою. Наприклад, у вікторіанській літературі домінує фемінний ідеал «ангела в домі», який пропагує уявлення про жінку як берегиню домашнього затишку, що повинна бути покірною, моральною і відданою своїй сім'ї. У той самий час чоловічі образи акцентують силу, раціональність і відданість суспільному добробуту.

Альфред Теннісон, один із найвидатніших поетів вікторіанської епохи, зробив значний внесок у формування літературного канону того часу. Його

поезія є віддзеркаленням ключових моральних і ґендерних цінностей вікторіанства. Особливо важливим у цьому контексті є його цикл “Idylls of the King”, який представляє оригінальне переосмислення легенд про короля Артура та лицарів Круглого столу. Цикл не лише оживляє стародавні легенди про короля Артура, але й вплітає їх у тканину вікторіанської культури, трансформуючи міф у потужний засіб для аналізу ґендерних ролей. У творах Теннісона середньовічна символіка стає інструментом для осмислення соціальних і культурних викликів його часу. Зокрема, А. Теннісон використовує образи короля Артура та його лицарів для репрезентації домінантної маскулінності, яка ґрунтується на моральній силі, фізичній відвазі та відданості кодексу честі.

Чоловічі персонажі у збірці втілюють гегемонні уявлення про маскулінність, водночас демонструючи її внутрішні протиріччя. Король Артур постає ідеальним правителем і моральним орієнтиром для свого оточення. Він є уособленням вікторіанського ідеалу чоловіка, який сполучає в собі силу, раціональність і турботу про інших. Його лицарі, такі як Ланселот та Гавейн втілюють доблесть, відданість і готовність до самопожертви.

Однією з визначних рис поетичного стилю А. Теннісона є його майстерність у переосмисленні середньовічних уявлень, надаючи їм нового значення в контексті вікторіанської епохи. Завдяки цій здатності, поет створює унікальний синтез традиційного та сучасного, роблячи свої твори близькими до вікторіанської аудиторії.

У його творах патріархальні норми залишаються домінантними, але вони часто піддаються сумніву через внутрішні конфлікти персонажів. Наприклад, образ Артура як ідеального короля є водночас ідеалізованим, і підкреслено людяним, оскільки його сумніви й співчуття додають персонажу фемінного відтінку. Також, Артур, наприклад, демонструє слабкість і перед своїми емоціями, зокрема щодо їх складних стосунків з Ґвіневерою, що

врешті-решт призводить до падіння Камелоту. Такі аспекти додають персонажам глибини, підкреслюючи багатовимірність людської природи.

Жіночі персонажі у збірці поезій “Idylls of the King” представлені меншою мірою, проте їхня роль є визначальною для розвитку сюжету. Хоча вони здебільшого обмежені традиційними ролями, втім, демонструють і тенденцію до більшої індивідуалізації. Ґвіневера, Елейн і Еніда є прикладами того, як А. Теннісон виходить за межі стереотипів, зображуючи своїх героїнь із психологічною глибиною. Королева Ґвіневера, наприклад, є не лише ключовою фігурою, але й символом жіночої амбівалентності. З одного боку, вона уособлює ідеал краси та жіночності, з іншого — виступає джерелом конфлікту через свою зраду. Елейн і Еніда демонструють різні аспекти фемінності, водночас репрезентуючи традиційні уявлення про жіночу роль. Елейна постає пасивною, чутливою та жертовною, тоді як Еніда виявляє більшу активність і сміливість, що дозволяє їй кинути виклик патріархальним нормам.

Творчість Альфреда Теннісона залишається актуальною для сучасних досліджень, особливо в контексті квір-аналізу та деконструкції ґендерних стереотипів. Наприклад, взаємини між лицарями Круглого столу можна трактувати як прояви нетрадиційної близькості, що кидає виклик гетеронормативним уявленням про маскулінність тих часів. Загалом, творчий доробок Альфреда Теннісона є багатогранним й складним, що дозволяє досліджувати його з різних перспектив. Його поезія відображає не лише моральні й суспільні цінності вікторіанської епохи, але й її внутрішні суперечності, які відкривають шлях до нових інтерпретацій. Збірка “Idylls of the King” є не лише літературним шедевром, але й важливим джерелом для аналізу ґендерних взаємин, соціальних стереотипів і їхньої трансформації.

В цьому контексті треба звернути увагу на те, що творчість А. Теннісона залишає ще багато аспектів для дослідницької уваги. Це робить творчість поета надзвичайно перспективною для вивчення в рамках сучасних ґендерних студій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістотель. Поетика / за заг. ред. Б. Тена. Харків : Фоліо, 2018. 160 с.
2. Бовуар С. Друга стать: в 2 т. / пер. за ред. Н. Воробйової, П. Воробйова, Я. Собко. Київ, 1995. 392 с.
3. Башкирова О. М. Ґендерні художні моделі сучасної української романістики : автореф. дис. …д-ра філол. наук : 035 «Філологія». Київ, 2019. 40 с.
4. Бондаренко Н. О. Історичні аспекти розвитку вчень про права жінок. *Форум права*. 2011. № 2. С. 87–96.
5. Василина К. М., Пікалов І. М. Ґендерна проблематика у творчості А. Теннісона (на матеріалі поетичної збірки "*Idylls of the King*". *«Нова філологія*». № 95. Запоріжжя, 2024. С. 5-14.
6. Василина К. М., Нелюбова О. Є. Цінності вікторіанського суспільства у відеоіграх початку XXI ст. (на матеріалі гри "Alice: Madness Returns"). *Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 28–29 травня 2021 року).* Запоріжжя, 2021. С. 174–177.
7. Ґендерна соціологія. Суть та категорії ґендерної соціології. 2022. URL: https://moyaosvita.com.ua/sociologiya/genderna-sociologiya-sut-ta-kategori%D1%97-genderno%D1%97-sociologi%D1%97/?utm (дата звернення 04.05.2024).
8. Гербут Н. А. Теоретико-методологічні засади ґендерних досліджень. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2012. Вип. 1. С. 344–361.
9. Гриценко-Веселовська О. В. Суфражизм як шлях забезпечення ґендерної рівності у сфері виборчих прав жінок. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. праць НУ "ОЮА" / відп. ред. С. В. Ківалов. Одеса, 2014. Вип. 51. С. 477–484.

10. Мустафін О. Р. Справжня історія пізнього Нового часу. Харків : Фоліо, 2017. 429 с.
11. Платон. Держава / пер. за ред. Д. Коваль. Київ : Основи, 2000. 355 с.
12. Стельмах Х. М. Теорії жіночого письма та феміністична критика *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : зб. наук. праць*. 2012. Вип. 19. С. 357–364.
13. Ahern S. Listening to Guinevere: Female Agency and the Politics of Chivalry in Tennyson's 'Idylls'. *Studies in Philology*. 2004. Vol. 101. No. 1. P. 88–112.
14. Alfano V. Tennyson's Lyric Betrayals: Feminine Re-Formation . *The Princess and In Memoriam. The Lyric in Victorian Memory: Poetic Remembering and Forgetting from Tennyson to Housman*. 2017. P. 59–162.
15. Armstrong I. Victorian Poetry: Poetry, Poetics, and Politics. London : Routledge, 1996. 346 p.
16. Axelsson M. A Comparative Feminist Study of Gender Portrayal with a Focus on Romantic Love in Jane Eyre and Bridget Jones's Diary. 2019. URL : https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1331944/FULLTEXT01.pdf
17. Bak J. Escaping the Jaundiced Eye: Foucaldian Panopticism in Charlotte Perkins Gilman's "The Yellow Wallpaper". *Studies in Short Fiction*. 1994. Vol. 31. №1. P. 39–45.
18. Barry P. Beginning Theory: An Introduction to Literary and Cultural Theory, 2002. URL : https://archive.org/details/beginningtheoryi0000barr (accessed: 03.07.2024).
19. Bayuk Rosenman E. "Mimic Sorrows": Masochism and the Gendering of Pain in Victorian Melodrama. 2003. URL : https://www.jstor.org/stable/29533547

20. Bekkaoui S. Between the Harem and Feminism: The Translation and Circulation of Arab Women Novelists. *International Journal of Linguistics and Translation Studies*. 2024. Vol. 5. Issue 4. P. 99–110.
21. Cambridge Authors. Music and Meaning: Mind and Melody in ‘To Poesy’ and Poems, Chiefly Lyrical. 2024. URL : https://www.english.cam.ac.uk/cambridgeauthors/tennyson-music-and-meaning-3/ (accessed: 03.06.2024).
22. Carpenter E. *The Intermediate Sex: A Study of Some Transitional Types of Men and Women. Routledge,* 2015. URL : https://archive.org/details/intermediatesex00carpgoog (accessed: 04.07.2024).
23. Chesterton G. K. Tennyson. Vol. 6. *Hodder and Stoughton*, London, 54 p.
24. Cixous H. The Laugh of the Medusa. *Journal of Women in Culture and Society*. 1976. Vol. 1. № 4. P. 875–893.
25. Easley M. A. Victorian Women writers and the periodical press: Harriet Martineau, Elizabeth Gaskell and George Eliot. 1998. URL : https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315255224/first-person-anonymous-alexis-easley (accessed: 07.05.2024).
26. The Palgrave Handbook of African Men and Masculinities / ed. by E. Chitando, O. B. Mlambo, S. Mfecane, K. Ratele. 2024. URL : https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-49167-2
27. Family Care International. Briefing Cards on: "The Life Cycle Approach", "Adolescent Sexual and Reproductive Health," 2000. URL : http://bit.ly/3VvmxYd (accessed: 07.05.2024).
28. Freedman E. No Turning Back: The History of Feminism and the Future of Women. New York : Ballantine Books. 2003. 464 p.
29. Gender and the Restructured University: Changing Management and Culture in Higher Education / ed. by A. Brooks and A. Mackinnon. Buckingham: The Society for Research into Higher Education & Open University Press, 2001. 216 p.

30. Genung, J. F. The Idylls and the Ages: A Valuation of Tennyson's Idylls of the King, 1907. URL : https://archive.org/details/idyllsandagesav01genugoog (accessed: 07.05.2024).
31. Gleadle K. British Women in the Nineteenth Century: Social History in Perspective. Illustrated edition. London : Bloomsbury Publishing, 2017. 250 p.
32. Grosz E. Space, Time, and Perversion: Essays on the Politics of Bodies. London and New York : Routledge, 1995. 284 p.
33. Hall R. Your John: The Love Letters of Radclyffe Hall, 1997. URL : https://books.google.com/books/about/Your_John.html?id=vDYTCgAAQBAJ (accessed: 07.05.2024).
34. Haque M. N., Islam A. M., Tohfa U. Conflictual Ideologies in Victorian Novels and Poetry. 2018. URL : https://arjonline.org/papers/arjel/v4-i1/3.pdf
35. Hargreaves T. Androgyny in Modern Literature. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005. URL : https://archive.org/details/androgynyinmoder0000harg (accessed: 03.07.2024).
36. Hass A., Jasper D., Jay E., eds. The Oxford Handbook of English Literature and Theology, 2007. URL : https://academic.oup.com/edited-volume/34349 (accessed: 25.07.2024).
37. Hedenmalm L. Woman as the Other: A Study of the Orientalization of Woman in Alfred, Lord Tennyson’s Idylls of the King. 2012. URL : https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1027131/FULLTEXT02
38. Jacobs C. A Study of Structural Unity in Tennyson's Idylls of the King. 1970. URL : https://escholarshare.drake.edu/server/api/core/bitstreams/ea3eb939-cf05-408c-9b7d-af9658c726cd/content
39. Kristeva J. Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art. New York: Columbia University Press, 1980. 305 p.
40. Küçük S. Institutionalized Patriarchy in Charlotte Brontë’s Novels. 2019. URL : https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/341293/yokAcikBilim_10285018.pdf?sequence=-1

41. Kuiper K. Idylls of the King: Work by Tennyson. 2011. URL: https://www.britannica.com/topic/Idylls-of-the-King-by-Tennyson
42. Ladzekpo G., Attiye J., Davi S. Exploring Gender Roles and Stereotypes in Literature: An Analysis of Contemporary Works. *International Journal of Gender Studies*. 2024. Vol. 9. No. 2. P. 17–40. URL: https://doi.org/10.47604/ijgs.2782 (accessed: 25.08.2024).
43. Latting J. K. Postmodern Feminist Theory and Social Work : *A Deconstruction. Social Work*. Oxford University Press. 1995. Vol. 40. № 6. P. 831–833.
44. Lewis D. Women Writing Men: Female Victorian Authors and Their Representations of Masculinity. 2011. URL : https://www.routledge.com/Women-Writing-Men-1689-to-1869/Parsons-Heholt/p/book/9781032227566#:~:text=Women%20writers%20were%20in%20a,formation%20of%20the%20manly%20ideal
45. Lovelace T. The Artistry and Tradition of Tennyson's Battle Poetry (Studies in Major Literary Authors, 28). Routledge, 2003.176 p.
46. Lupack Alan. The Influence of Tennyson's Poems on Arthurian Drama. URL : https://doi.org/10.1353/ art.2014.0051 (дата звернення: 25.07.24).
47. Mazzuca C., Gender is Conceptualized in different ways across cultures. *Language and Cognition*. Vol. 16. Issue 2. 2024. P. 353–379.
48. Millett K. Sexual politics. 1970. URL : https://archive.org/details/sexualpolitics00mill/page/n5/mode/2up
49. Mohammadian Mardanghom M. Gender Diversity in Artificial Intelligence - Motivational Increase In Computing Female Students Towards Artificial Intelligence: Through Awareness and Educational Support. 2024. URL : https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/3154728
50. Moi T. Sexual/Texual Politics. 2002. URL : https://archive.org/details/sexualtextualpol0000moit (accessed: 03.07.2024).
51. Moore N. The Realism of the Angel in the house: Coventry Patmore's poem reconsidered. *Victorian Literature and Culture*. 2015. P. 41–61.

52. Oskouie N. Propositions of Postcolonial Feminism in the Novel Pruning. 2024. URL : https://rp.razi.ac.ir/article_2902_73385b9f9bd9a6e8b8e57ab401ef21e6.pdf?lang=en
53. Pallen C. B. The Meaning of the Idylls of the King: An Essay in Interpretation. 1904. URL : https://archive.org/details/meaningidyllski00pallgoog (accessed: 03.07.2024).
54. Patmore C. The Angel in the House. Macmillan, 1866. URL : https://archive.org/details/angelinhouse01patmiala (accessed: 03.07.2024).
55. Pedwell C. Third-wave Feminism: a critical exploration. *Feminist Review*. 2006. Vol. 82. №1. P. 138–140.
56. Pinion F. A Tennyson Companion: life and works. 1984. URL : https://archive.org/details/tennysoncompanio0000pini (accessed: 15.05.2024).
57. Pyke O. What were the Dominant Virtues and Values in the Victorian Period and How Have Historians Challenged their Alleged Ubiquity Medium. Dec. 24, 2018. URL: https://medium.com/@mollberg/what-were-the-dominantvirtues-and-values-in-the-victorian-period-andhow-have-historians-29d78bf7b4af (accessed: 25.08.2024).
58. Shannon E. F. The Coachman's Part in the Publication of Poems by Two Brothers. *Modern Language Notes*.Vol. 64. Issue 2. 1949. P. 107–110.
59. Sherwood, M. F. Tennyson and the Fabrication of Englishness, 2011. URL : https://link.springer.com/book/10.1057/9781137288905 (accessed: 10.05.2024).
60. Showalter E. Feminist Criticism in the Wilderness. *Critical Inquiry*. 1981. Vol. 8. № 2. P. 179–205.
61. Smith C. A., et al. Words Matter: The Language of gender. *Handbook of Gender Research in Psychology. Vol 1*. 2010. P. 361–377.
62. Speer, M. Queer for Art: Tennyson’s Poetic Autonomy as Female Same-Sex Desire. *Journal of Victorian Culture*. Vol 28. Issue 2. 2023. P. 263–281.

63. Starnes D. T. The Influence of Carlyle upon Tennyson. *Texas Review.* Vol 6. Issue 4. 1921. P. 316–336.

64. Stiles A. Gregory Tate. The Poet’s Mind: The Psychology of Victorian Poetry, 1830–1870. 2013. 907 p.

65. Studies in Tennyson / Ed. by Hallam Tennyson. London and Basingstoke Companies: The Macmillan Press LTD, 1981. 229 p.

66. Taylor C. The Angel In the (Mad)House: Mental Health Law In Victorian England and Present-Day British Columbia. 2024. URL : https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/wrlsi44&div=4&id=&page=

67. Tennant C. G. A Study of Tennyson's Use of Light Imagery in Idylls of the King. 1978. URL : https://digitalcommons.longwood.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1376&context=etd

68. Tennyson A. Baron. Enoch Arden; And the Two Locksley Halls. 1897 URL : https://ia600207.us.archive.org/4/items/enochardenandtw00browgoog/enochardenandtw00browgoog.pdf (accessed: 03.07.2024).

69. Tennyson A. Baron. Idylls of the King. Houghton, Mifflin, 1896. URL : https://www.gutenberg.org/cache/epub/610/pg610-images.html (accessed: 10.05.2024).

70. Tennyson A. Baron. The Princess: a Medley. Macmillan, 1892. URL: https://bit.ly/3D2ygad (accessed: 09.08.2024).

71. Tennyson A. Baron. Ulysses. Chatto & Windus, 1950. URL: https://bit.ly/3ZLlSV7 (accessed: 01.07.2024).

72. Tennyson A. Maud: a monodrama. 2023. URL : https://archive.org/details/MaudAMonodramaByAlfredLordTennyson (accessed: 03.07.2024).

73. Tennyson, A. In memoriam AHH. British Politics and the Environment in the Long Nineteenth Century. Routledge, 2023. 240 p.

74. Waugh, A. Alfred Lord Tennyson: a Study of his life and work. 1893. URL : https://archive.org/details/alfredlordtennys00wauguoft/page/n9/mode/2up (accessed: 03.07.2024).

75. Weedon C. Postcolonial Feminist criticism. A History of feminist literary criticism, 2007. P. 282–300.
76. Wickens C. M. Codes, Silences, and homophobia: Challenging normative assumptions about gender and sexuality in contemporary LGBTQ young adult literature. *Children's Literature in Education*. Vol 42. 2011. P. 148–164.
77. Wilde O. The Picture of Dorian Gray. 1954. URL : https://www.penguin.co.uk/books/60339/the-picture-of-dorian-gray-by-wilde-oscar/9780141442518 (accessed: 05.08.2024).
78. Wolf W. A Room of one's own. London: Alma Books, 2019. 103 p.
79. Wollstonecraft M. A Vindication of the Rights of Woman with Strictures on Political and Moral Subjects. Cambrige: Cambridge University Press, 2010. 114 p.

SUMMARY

The presented paper analyzes Alfred Tennyson's poetry collection "*Idylls of the King"* through the lens of gender analysis. The object of the research is Alfred Tennyson's poetic legacy, with a focus on "*Idylls of the King"*. The purpose of the study is to explore how gender stereotypes of Victorian society are represented in Tennyson's poetry. This aim involves:

- analyzing the evolution of gender studies and their application in literature;
- examining Victorian literature through gender theory;
- identifying Tennyson's poetic style in gender representation;
- exploring male and female characters in *Idylls of the King* with respect to the chivalric code, masculinity, and femininity;
- investigating the reception of Tennyson's poetry from a gender perspective.

The theoretical basis combines feminist criticism and gender studies (S. de Beauvoir, E. Showalter, J. Kristeva, H. Cixous, O. Bashkyrova, I. Armstrong), classical poetics (Aristotle, Plato), and modern cultural criticism (E. Grosz, T. Moi). The analysis of Alfred Tennyson's poetry revealed two dominant gender models of the Victorian era: the traditional one, based on patriarchal stereotypes, and the progressive one, which, through symbolism and imagery, reflects the search for new social roles. Particular attention is given to the stereotypical male and female characters that illustrate the conflict between societal expectations and the internal struggles of individuals, indicating gradual shifts in the Victorian gender paradigm.

Key-words: *gender, Victorianism, Alfred Tennyson, "Idylls of the King", masculinity, femininity, patriarchal stereotypes, gender roles, chivalric code of honor*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Пікалов Ілля Михайлович, студент 2 курсу, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальності 035 Філологія, освітня програма «Мова і література (англійська)», адреса електронної пошти ilyapik alovoffical@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Поезія А. Теннісона у світлі сучасних ґендерних досліджень» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Пікалов І. М.